

**Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Σχολή Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων**

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Διεθνείς Σχέσεις και Πολιτικές»**

**[Ενδοκρατικές Συγκρούσεις και Αποσχιστικές
Διεκδικήσεις στον Σύγχρονο Κόσμο: η Περίπτωση
του Σουδάν]**

[Κροτσέτη Νίκη]

Κόρινθος, Φεβρουάριος 2017

University of Peloponnese
Faculty of Social and Political Sciences
Department of Political Studies and International Relations

Master Program in
«International Relations and Policies»

[Intrastate Conflicts and Secessionist Claims in
Contemporary World: the Case of Sudan]

[Krotseti Niki]

Corinth, February 2017

Στην Μ. που κράτησε τις αμφιβολίες για τον εαυτό της

[Ενδοκρατικές Συγκρούσεις και Αποσχιστικές Διεκδικήσεις στο Σύγχρονο Κόσμο: η Περίπτωση του Σουδάν]

Σημαντικοί Όροι: [Ενδοκρατικές συγκρούσεις, απόσχιση, Σουδάν, Αφρική, μετα-αποικιακό κράτος]

Περίληψη

Ο εμφύλιος πόλεμος στο Σουδάν συχνά θεωρείται ως η χρονικά μεγαλύτερη σύγκρουση στην Αφρική. Η πρώτη του φάση, μεταξύ 1963 και 1972, έφερε αντάρτες από το νότιο τμήμα του Σουδάν εναντίον της κεντρικής εξουσίας, η οποία κυριαρχείτο από μια βορειο-αραβική ελίτ. Ο Βορράς χορήγησε στον Νότο έναν βαθμό αυτονομίας το 1972, αλλά αυτό δεν ήταν αρκετό για να καταλαγιάσει η δυσαρέσκεια τόσων ετών. Η σύγκρουση συνεχίστηκε το 1983, με την δημιουργία του Σουδανικού Απελευθερωτικού Λαϊκού Κινήματος / Στρατού (SPLM /A). Με τη δημιουργία του Απελευθερωτικού Κινήματος / Στρατού δημιουργήθηκε και η ιδέα της διαφορετικότητας στην ενότητα. Ούσα λιγότερο ελκυστική στον βαθύτερο νότο, αυτή η σχετικά μετριοπαθής ατζέντα αντικαταστάθηκε με την πάροδο του χρόνου με την αυτονομία του Νότου από το Βορρά. Το 2005, μετά από πολλά χρόνια αδυσώπητου πολέμου, το Χαρτούμ και οι αντάρτες υπέγραψαν ειρηνευτική συμφωνία που χορήγησε στο Νότο δικαίωμα αυτοδιάθεσης. Τον Ιούνιο του 2011, ο Νότος αποσχίστηκε από το κράτος του Σουδάν, δημιουργώντας το δικό τους σύγχρονο κράτος στην Αφρική.

[Intrastate Conflicts and Secessionist Claims in Contemporary World: the Case of Sudan]

Keywords: [Intrastate conflicts, secession, Sudan, Africa, post-colonial state]

Abstract

Sudan's civil war has often been called Africa's longest conflict. Its first stage, between 1963 and 1972, pitted rebels from the southern part of Sudan against the central government, which was dominated by a northern Arabized elite. The North granted the South a degree of autonomy in 1972, but it was not enough to paper over years of resentment. The conflict resumed in 1983, with the creation of the Sudan People's Liberation Movement/Army (SPLM/A). With the formation of the Liberation Movement/ Army, created the idea of the diversity in unity. Less appealing in the deeper south, this relatively modest agenda had been replaced with time with the South's autonomy from North. In 2005, after many years of merciless war, Khartoum and the rebels signed a peace agreement that granted the South the right to self-determination. In June 2011, the South seceded from the State of Sudan, creating their own modern state in Africa.

Περιεχόμενα

Περίληψη
Abstract

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	6
ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	6
1.1 Εισαγωγή	6
1.2 Τουρκο-Αιγυπτιακή περίοδος (1820 – 1882)	6
1.3 Αγγλο- Αιγυπτιακή περίοδος (1899 – 1955).....	9
1.4 Ανεξαρτησία και περίοδος συγκρούσεων	13
1.4.1 Πρώτος Εμφύλιος Πόλεμος	15
1.4.2 Δεύτερος Εμφύλιος Πόλεμος.....	16
1.5 Συμπεράσματα.....	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	21
ΕΝΔΟΚΡΑΤΙΚΕΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ	21
2.1 Εισαγωγή	21
2.2 Θεωρητικό πλαίσιο.....	21
2.2.1 Ενδοκρατικές συγκρούσεις.....	22
2.2.2 Μετα-αποικιακά κράτη	24
2.3 Παράγοντες που οδήγησαν στην εμφάνιση των συγκρούσεων	26
2.3.1 Εθνοτική και θρησκευτική ετερογένεια	26
2.3.2 Πολιτικοί παράγοντες	32
2.3.3 Οικονομικοί παράγοντες.....	37
2.4 Ο Φαύλος κύκλος των συγκρούσεων.....	39
2.5 Συμπεράσματα.....	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	43
Η ΑΠΟΣΧΙΣΗ ΚΑΙ Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΝΟΤΙΟΥ ΣΟΥΔΑΝ.....	43
3.1 Εισαγωγή	43
3.2 Περί αυτοδιάθεσης	43
3.3 Περί απόσχισης	45
3.4 Συνολική Ειρηνευτική Συμφωνία (CPA).....	47
3.5 Η «γέννηση» του Νότιου Σουδάν	49
3.6 Συμπεράσματα.....	53
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	55
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	58

Κατάλογος Πινάκων

1.1 Χάρτης με τις περιοχές του Σουδάν	8
1.2 Οι τρεις επαρχίες του νότιου Σουδάν	10
1.3 Η πόλη Bentiu στο νότιο Σουδάν	17
2.1 Εθνοτική σύνθεση του Σουδάν	27
2.2 Ομιλούσες γλώσσες στο Σουδάν	28
2.3 Θρησκευτική σύνθεση στο Σουδάν	29
2.4 Τα τρία πολιτικά μοντέλα του SPLM/A	35
2.5 Το πετρέλαιο στο Σουδάν	37
2.6 Η κυκλική φύση των συγκρούσεων	41
3.1 Οι υπάρχουσες και δυνητικές πετρελαϊκές οδοί	50
3.2 Τα κράτη υψηλού κινδύνου στον Δείκτη Εύθραυστης Κατάστασης	51
3.3 Τα κράτη που συνορεύει το Νότιο Σουδάν	52

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Υπάρχουν πολλοί λόγοι που καθιστούν το Σουδάν μια ενδιαφέρουσα μελέτη περίπτωσης. Μέχρι πρόσφατα, ήταν η μεγαλύτερη χώρα του Αφρικανικού και του Αραβικού κόσμου. Το μεγαλύτερο μέρος του μακρύτερου ποταμού- του Νείλου- διατρέχει τη χώρα. Επιπλέον, το Σουδάν είναι προικισμένο με πόρους όπως μέταλλο και πετρέλαιο. Τα αποθέματα, δε, του πετρελαίου του Σουδάν υπολογίζεται ότι είναι από τα πλουσιότερα στην ήπειρο, καθώς και το απόθεμα των γεωργικών προϊόντων του θεωρείται αρκετό για να εξαλειφθεί η πείνα στην ήπειρο. Η τοποθεσία επίσης του Σουδάν το καθιστά ακόμη πιο ενδιαφέρουσα περίπτωση. Βρίσκεται στη βορειοανατολική Αφρική, εκεί όπου ο Ισλαμο-αραβικός πολιτισμός κι ο Αφρικανικός συναντιούνται (Daoud, 2012: 15-16).

Με βάση το παραπάνω, θα μπορούσε κανείς να βρει την ευκαιρία να προσθέσει τη γνώμη ορισμένων μελετητών που έχουν αναφερθεί στο Σουδάν ως το μικρόκοσμο της Αφρικής. Το Σουδάν αποτελεί μια χώρα που είναι την ίδια στιγμή αραβική κι αφρικανική. Ενώ η εσωτερική πολιτισμική σύνθεση του Σουδάν μπορεί να καταστήσει το μικρόκοσμο της Αφρικής, αυτή η σπανιότητα φέρνει τη χώρα αντιμέτωπη με πολλαπλές πολιτικές περιθωριοποιήσεις, καθιστώντας το Σουδάν στο τέλος, ούτε ευδιάκριτα Αφρικανικό, ούτε Αραβικό· ούτε Μουσουλμανικό, αλλά ούτε και Χριστιανικό. Οι δύο αυτοί αντιφατικοί κι αποκλειστικοί κόσμοι είναι που βρίσκονταν και στο επίκεντρο της σουδανικής σύρραξης που διήρκησε πάνω από σαράντα χρόνια (Ouma, 2005: 15).

Απόρροια των μακροχρόνιων συγκρούσεων μεταξύ του Βορρά και του Νότου, ήταν η απόσχιση της νότιας περιοχής του Σουδάν, με το Σουδάν να γίνεται ένα από τα πρώτα κράτη που βίωσαν απόσχιση μέσω ενός δημοψηφίσματος. Έτσι, τον Ιανουάριο του 2010, το νότιο Σουδάν άσκησε το δικαίωμα του στην αυτοδιάθεση και τον Ιούνιο του 2011 το νεότερο κράτος της Αφρικής έκανε την εμφάνιση του: το Νότιο Σουδάν (Daoud, 2012: 15).

Με την απόσχιση του Νότου από το Σουδάν το 2011, η διεθνής βιβλιογραφία στράφηκε από την αναζήτηση των βασικών αιτιών που οδήγησαν τις δύο περιοχές της χώρας σε μία από τις μακροβιότερες και πολύνεκρες συγκρούσεις, στην παρουσίαση του Νότιου Σουδάν ως νέο κράτος. Παρόλα αυτά, το γιατί οι εμφύλιοι

ξεσπούν, ποιες δυναμικές υπάρχουν πίσω από την επίμονη επανεμφάνιση των συγκρούσεων και πού οδηγούν (Fearon, 2004: 278) παραμένει ένα από τα πιο πολύπλοκα και ενδιαφέροντα θέματα στην πολιτική επιστήμη.

Κυρίως, αν λάβουμε υπόψη ότι τόσο η διαδικασία του εκδημοκρατισμού όσο και η επιδίωξη της ειρήνης έχουν αμαυρωθεί από τον πολλαπλασιασμό των εσωτερικών συγκρούσεων στη μετα-αποικιακή εποχή. Η φριχτή γενοκτονία στη Ρουάντα, η κατάρρευση της Λιβερίας και της Σομαλίας και οι εμφύλιοι πόλεμοι του Σουδάν, που η συνολική περίοδος ειρήνης μετρήθηκε στα 11 χρόνια από την ανεξαρτησία μέχρι και την απόσχιση, αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα ενδοκρατικών συγκρούσεων στην Αφρική (Ouma, 2005: 1).

Το να ισχυριστούμε ότι μόνο η Αφρική έχει έντονη τάση για πολιτική βία, ενδεχομένως να αποτελούσε αυθαιρεσία. Μπορούμε όμως να εντοπίσουμε ότι οι ενδοκρατικές συγκρούσεις, όταν συναντήσουν την επίμονη και ακραία βία, μετατρέπονται σε αποσχιστικές συγκρούσεις (Englebert and Hummer, 2003: 3).

Όσο πιο σημαντικές θεωρούνται οι βίαιες εσωτερικές συγκρούσεις στο διεθνές σύστημα, τόσο περισσότερες ακαδημαϊκές μελέτες έχουν προσπαθήσει να κατανοήσουν το φαινόμενο αυτό, με θεωρητικά και εμπειρικά μέσα. Ένας από τους κύριους λόγους που οι συγκρούσεις στο Σουδάν ήταν τόσο μακροχρόνιες και πολύπλοκες, μπορεί να αποδοθεί στο γεγονός ότι αντί να αποτελείται από μία σύγκρουση, στην πραγματικότητα είναι ένα μείγμα διαφορετικών συγκρούσεων. Δεν κυριαρχεί εξ ολοκλήρου η αιτιότητα της εθνοτικής ταυτότητας, μήτε οι συγκρούσεις στο Σουδάν μπορεί να θεωρηθούν μόνο εθνοτικές, χωρίς όμως ο παράγοντας αυτός να παραγκωνίζεται. Το ίδιο μπορούμε να πούμε και για την άλλη διάσταση των ενδοκρατικών συγκρούσεων, τη σύγκρουση κέντρου- περιφέρειας. Μπορούμε, φυσικά, να εξετάσουμε τις συγκρούσεις κέντρου- περιφέρειας ως μεμονωμένο παράγοντα, ωστόσο αυτή η αποκοπή δε θα συνεισέφερε στο να παρουσιαστεί ολοκληρωμένα η εικόνα της εμφάνισης και επανεμφάνισης των συγκρούσεων μεταξύ Βορρά και Νότου. Οι συγκρούσεις κέντρου- περιφέρειας δε μπορούν να ερμηνεύσουν τη μακροχρόνια σύγκρουση Βορρά- Νότου, αν δε ληφθεί παράλληλα υπόψη ότι το αραβικό- μουσουλμανικό κέντρο, συγκρούοταν με τη αφρικανική- μη μουσουλμανική περιφέρεια. Μπορεί από την άλλη, ο εθνοτισμός να μην προσφέρει πλέον ικανοποιητικές απαντήσεις (Paglia, 2007· De Waal, 2007: 2-3· Vale, 2011· Fahmi: 2012), αλλά καθιστά καθοδήγηση στο να εξεταστεί με προσοχή η συμπεριφορά του Βορρά απέναντι στο Νότο και το ανάποδο.

Αυτή η πολυπλοκότητα είναι που κάνει και την περίπτωση του Σουδάν και πιο συγκεκριμένα τη σύγκρουση Βορρά – Νότου τόσο ενδιαφέρουσα για να εξετασθεί και να αναλυθεί. Η εργασία λοιπόν επιχειρεί, χωρίς να εμπλακεί σε πολλές ιστορικές λεπτομέρειες και χωρίς να παραχθούν εξαντλητικοί υπολογισμοί και υποθέσεις, να αποσαφηνίσει και να προσκομίσει τα στοιχεία αυτά που θα κάνουν κατανοητό και ξεκάθαρο, γιατί η πολύχρονη σύγκρουση Βορρά- Νότου δε μπόρεσε να αντιμετωπιστεί με απλές εθνικές προσπάθειες και κατέληξε στη διαίρεση της χώρας και στο ανοιχτό ενδεχόμενο του κατακερματισμού της. Πιο συγκεκριμένα, η εργασία εξετάζει το θέμα των ενδοκρατικών συγκρούσεων διαχειριζόμενη τη συζήτηση σχετικά με το αναπόφευκτο της μετατροπής των σε αποσχιστικές διεκδικήσεις, όταν πλέον η διεκδίκηση απόσχισης έρχεται να αντικαταστήσει οποιαδήποτε άλλη μορφή ειρηνικής επίλυσης των συγκρούσεων. Δηλώνοντας τα παραπάνω, δηλώνεται κι η υπόθεση εργασίας. Με άλλα λόγια, η συνολική επίπτωση που είχαν οι συγκρούσεις μεταξύ Βορρά και Νότου δε θα μπορούσαν να έχουν καταλήξει πουθενά αλλού από την απόσχιση του Νότου, αν λάβουμε υπόψη τα στοιχεία μακροχρόνιας και πολύπλοκης έντασης, χωρίς ιδιαίτερη και περαιτέρω διεθνή παρέμβαση. Για να εξεταστεί η υπόθεση αυτή και να επαληθευτεί θα δοθεί έμφαση στη μετα-αποικιακή περίοδο του Σουδάν και τις κοινωνικο-οικονομικο-πολιτικές τακτικές των κυβερνήσεων του Σουδάν. Ενδεχομένως, να ήταν σκόπιμο να γίνει κάποια συγκριτική ανάλυση με άλλες μελέτες περίπτωσης· κάτι τέτοιο, ωστόσο, ίσως να απομάκρυνε την εργασία από το εννοιολογικό πλαίσιο των ενδοκρατικών συγκρούσεων με κίνδυνο να επικεντρωθεί σε ζητήματα επιτυχούς ή ανεπιτυχούς απόσχισης.

Βάσει των ανωτέρων ζητημάτων και επιχειρημάτων, η μελέτη αυτή θα κατευθυνθεί στον άξονα τριών δευτερευόντων ερευνητικών ερωτημάτων και πιο συγκεκριμένα:

- Τι επιπτώσεις είχαν οι μετα-αποικιακές κοινωνικο-οικονομικο-πολιτικές τακτικές των κυβερνήσεων του Σουδάν,
- Ποιος είναι ο ρόλος της εθνοτικής ταυτότητας στη σύγκρουση Βορρά – Νότου,
- [Γιατί] οι ενδοκρατικές συγκρούσεις είναι αποσχιστικές συγκρούσεις στο σύγχρονο κράτος της Αφρικής;

Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε για την εκπόνηση της εργασίας αποτέλεσε κυρίως την αναζήτηση ξένης βιβλιογραφίας στο Διαδίκτυο, καθώς και σε μικρότερο βαθμό σε Πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες. Αναζητήθηκε, επίσης,

αρθρογραφία γύρω από το θέμα. Πιο συγκεκριμένα, οι δευτερογενείς πηγές περιλαμβάνουν την υπάρχουσα βιβλιογραφία για το θέμα, άρθρα επιστημονικά και εκθέσεις από διάφορες ομάδες προβληματισμού, ΜΚΟ και υπηρεσίες- στο βαθμό που μπόρεσαν να βρεθούν διαθέσιμες. Η ποικιλία των πηγών (θεματικά και χρονικά) χρησιμοποιείται και παράλληλα χρησίμευσε στο να δημιουργηθεί μια συνεκτική αφήγηση που στόχο είχε να απαντήσει στα ερωτήματα της εργασίας.

Τελειώνοντας, στη συγκεκριμένη μελέτη περίπτωσης αποφεύχθηκε ως επί το πλείστον η εξέταση, η αξιολόγηση κι η υποστήριξη του αν η απόσχιση έπρεπε ή δεν έπρεπε να συμβεί. Μια τέτοια προσέγγιση θα μπορούσε να θεωρηθεί παγίδα, που υποστηρίζει την αυτοδιάθεση μόνον υπό ορισμένων προϋποθέσεων. Η απόσχιση αποτελεί δικαίωμα κι όχι προνόμιο (Pantazopoulos, 1995: 15). Συνεπώς, στο ερώτημα αν η περιοχή που αιτείται απόσχισης έχει ή όχι το δικαίωμα να αποσχιστεί, κάποιος θα μπορούσε να ισχυριστεί τη μετάβαση από το πλαίσιο των ανθρωπιστικών επιστημών σε αυτό των μαθηματικών.

Η διάρθρωση της εργασίας ακολουθεί την εξής πορεία:

Στο πρώτο κεφάλαιο προτείνεται ένα ιστορικό φιλοσοφείν της κατάστασης του Σουδάν από τη δημιουργία του ως κυρίαρχο κράτος κι έπειτα. Θα δούμε μέσα στην πορεία των γεγονότων ότι οι συγκρούσεις μεταξύ Βορρά και Νότου, είναι σε μεγάλο βαθμό συνδεδεμένες με τον πολυεθνικό χαρακτήρα και την τοποθεσία του Σουδάν. Επί της ουσίας, η μελέτη θα στραφεί αρχικά προς τα αποικιακά καθεστώτα, τα οποία μέσω της αύξησης των διαιρέσεων, έσπειραν τους σπόρους των συγκρούσεων στο μετα-ανεξάρτητο Σουδάν.

Στο δεύτερο κεφάλαιο θα γίνει προσπάθεια ανάδειξης του πώς οι εσωτερικές κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές τακτικές των διαφόρων σουδανικών κυβερνήσεων επηρέασαν τους εμφύλιους πολέμους και έφτασαν στο να αιτείται από το Νότο το δικαίωμα στην απόσχιση. Επίσης, στο κεφάλαιο αυτό θα αντληθούν πληροφορίες στο να παρουσιαστεί ο αντίκτυπος των πολιτικών του Βορρά, η αδυναμία των κυβερνήσεων στο Σουδάν, η αποτυχία των ειρηνευτικών διαδικασιών, η ύπαρξη της ιστορικής δυσπιστίας μεταξύ Βορρά και Νότου.

Στο τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας, πριν παραχθεί κάποιο συμπέρασμα, δίνονται πληροφορίες για το εύθραυστο θέμα της αυτοδιάθεσης και της απόσχισης και εν ολίγοις πώς αυτά τα δύο θέματα έχουν αντιμετωπιστεί από τη διεθνή κοινότητα. Στη συνέχεια, η εργασία ασχολείται με τα κακώς κείμενα της Συνολικής Ειρηνευτικής Συμφωνίας και τις προκλήσεις που, μέχρι στιγμής, βιώνει το νεότερο

κράτος της Αφρικής, το Νότιο Σουδάν, επισημαίνοντας την πιθανότητα μελλοντικών συγκρούσεων τόσο στο Σουδάν όσο και στο Νότιο Σουδάν.

Τα συμπεράσματα της εργασίας προσφέρουν μία σύνοψη των όσων έχουν παρουσιασθεί στα τρία κεφάλαια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

1.1 Εισαγωγή

Οι ιστορικές επαφές μεταξύ της Υποσαχάριας (Μαύρης) Αφρικής και του αραβικού κόσμου, ιδιαίτερα της Βόρειας (Αραβικής) Αφρικής, χρονολογούνται πολλούς αιώνες πίσω και είναι γεμάτες αντιφάσεις. Η σχέση μεταξύ Αράβων και Μαύρων Αφρικανών ήταν πάντοτε ασύμμετρη. Η Αραβική Αφρική (μέσω της Μέσης Ανατολής) βρισκόταν συνήθως στο ρόλο του δωρητή κι η Μαύρη Αφρική συνήθως στο ρόλο του δέκτη. Οι Άραβες έχουν παίξει σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη της Υποσαχάριας Αφρικής: ήταν κατακτητές και απελευθερωτές· από τη μία έμποροι σκλάβων κι από την άλλη προμηθευτές νέων ιδεών. Η εξουσία και το Ισλάμ από νωρίς καθίσταντο συνώνυμο στο συλλογικό ασυνείδητο της Αφρικής. Η έλευση των Ευρωπαίων εμπόρων και η επιβολή της ευρωπαϊκής αυτοκρατορίας, ανέστειλε τις δραστηριότητες αυτές, αλλά το μόνο που παρέμεινε στο τέλος της αποικιοκρατίας ήταν όχι μια κοινή αποικιακή εμπειρία (Akinsaya, 2010: 7), αλλά- όπως ο El-Battahani (2006) εντόπισε- διχασμένα κράτη.

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί, θα γίνει προσπάθεια δημιουργίας ενός πλαισίου παρουσίασης των ιστορικών γεγονότων από την πρώτη κατοχή του Σουδάν έως και την λήξη των συγκρούσεων. Η ύπαρξη του πλαισίου αυτού, πιστεύουμε πως θα αποτελέσει το σκαλί για να εξηγηθεί η πολύχρονη σύγκρουση των δύο περιοχών- του Βορρά και του Νότου.

1.2 Τουρκο-Αιγυπτιακή περίοδος (1820 – 1882)

Η Τουρκο-Αιγυπτιακή κατάκτηση της περιοχής που σήμερα είναι γνωστή ως το Σουδάν, μπορεί να θεωρηθεί η πρώτη μορφή ενός ολοκληρωμένου κεντρικού συστήματος διακυβέρνησης (Ouma, 2005: 17). Συνεπώς, θα μπορούσαμε να πούμε

ότι το Σουδάν ως πολιτική οντότητα, όπως και πολλές αφρικανικές χώρες, είναι μια αρκετά πρόσφατη δημιουργία. Για το λόγο αυτό, η Τουρκο-Αιγυπτιακή περίοδος είναι ιδιαίτερα σημαντική να αναφερθεί, όχι μόνο λόγω της ιστορικής της σημασίας για τη χώρα, αλλά και της πολιτικής της σημασίας. Από νωρίς, η Τουρκο-Αιγυπτιακή κυριαρχία ανέλαβε το ρόλο της στην ενοποίηση των μικρών βασιλείων και σουλτανάτων, με αποτέλεσμα τη δημιουργία του κράτος του Σουδάν (Kayombo, 2015: 7).

Διαφορετικοί άνθρωποι του Σουδάν (πολιτισμικά, θρησκευτικά) συγκεντρώθηκαν για πρώτη φορά κάτω από μία κεντρική διοίκηση, κατά τη διάρκεια της Τουρκο-Αιγυπτιακής αποικιοκρατίας, η οποία διήρκησε από το 1820 έως το 1882. έχοντας τον πλήρη έλεγχο στο μεγαλύτερο μέρος της βόρειας περιοχής της χώρας, οι Τουρκο-Αιγύπτιοι ηγεμόνες, μη παρακινούμενοι πια από την γεωγραφική εγγύτητα, διεισδύουν στο μη-ισλαμικό και μη αραβικό Νότο, εγκαθιστώντας εμπορικές οδούς και τελικά εξασφαλίζοντας τα σύγχρονα σύνορα του Σουδάν (Kebbede, 1997: 2· Mertz, 1991).

Η Τουρκο-Αιγυπτιακή κυριαρχία εκσυγχρόνισε τα τοπικά διοικητικά συστήματα υπό την ηγεσία του Hakimdar (Γενικός Κυβερνήτης) σε τέσσερις επαρχίες: Dungulah, Berber, Sinnar και Kordofan- όλες στο Βόρειο τμήμα της χώρας (βλ. Πίνακα 1.1). Το καθεστώς στις περιοχές αυτές θέσπισε σύστημα εκπαίδευσης, νομισματικό σύστημα, υπηρεσίες επικοινωνίες κι άλλα, αποκλείοντας τις υπόλοιπες περιοχές, οι οποίες παρέμειναν πηγές σκλάβων (Kuel, 2012: 43). Αν και το νότιο Σουδάν ακόμη και πριν την Τουρκο-Αιγυπτιακή κυριαρχία είχε γίνει πηγή εμπορίου δούλων και ελεφαντόδοντου, εντούτοις, με την Τουρκο-Αιγυπτιακή κυριαρχία προωθήθηκε κι έγινε κρατική δραστηριότητα το δουλεμπόριο (Kebbede, 1997: 16).

Πίνακας 1.1 Χάρτης με τις περιοχές του Σουδάν

Πηγή: The University of Texas, [διαθέσιμο στη δ/ση:]
<http://www.lib.utexas.edu/maps/sudan.html> [πρόσβαση 16/1/2017]

Η ύπαρξη, συνεπώς, πληθυσμού σκλάβων στο Βορρά προερχόταν σε μεγάλο βαθμό από το Νότο, χτίζοντας τις βάσεις για να γίνουν οι δούλοι και οι μαύροι έννοιες συνώνυμες στο συλλογικό ασυνείδητο της χώρας και στην περαιτέρω διαίρεση της (Ouma, 2005: 17-18). Πέραν της εξάπλωσης του εμπορίου σκλάβων, η Τουρκο-αιγυπτιακή κυριαρχία επιτάχυνε τον εξισλαμισμό και την αραβοποίηση των αυτοχθόνων φυλών του Βορρά και προώθησε, όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω την ανάπτυξη τους. Το δουλεμπόριο θα ήταν το μέσο τελικά με το οποίο οι Αιγύπτιοι θα μπορούσαν τελικά να κατακτήσουν το 1874 την περιοχή του Νταρφούρ και του Νότιου Σουδάν (Paglia, 2007).

Συνεχίζοντας, η Τουρκο-Αιγυπτιακή κυριαρχία έληξε το 1882, όταν οι Βορειο- Σουδανοί επαναστάτησαν υπό την ηγεσία του Muhammad Ahmad¹. Οι Βρετανοί αφού κατέλαβαν την Αίγυπτο το 1882, επενέβησαν στρατιωτικά στο Σουδάν, αλλά δεν ήταν σε θέση να καταπνίξουν την άνοδο του Mahdi. Το 1885, καθιερώθηκε το πρώτο θεοκρατικό κράτος του Σουδάν, χρησιμοποιώντας το Ισλάμ ως δύναμη ενωτική.

Εντούτοις, η ύπαρξη ενός ανεξάρτητου κράτους του Mahdi απείλησε το βρετανικό σχέδιο να υπόκειται ολόκληρο το τμήμα της επικράτειας από το Κάιρο ως το Κέιπ Τάουν στα χέρια των Αγγλο-Αιγυπτιακών δυνάμεων κατοχής. Έτσι, για περισσότερο από μισό αιώνα, το Σουδάν έγινε μία βρετανική αποικία στην πραγματικότητα, παρόλο που ήταν γνωστό ως αγγλο-αιγυπτιακό Σουδάν (Kebbede, 1997: 16).

1.3 Αγγλο- Αιγυπτιακή περίοδος (1899 – 1955)

Όπως ήδη αναφέρθηκε στην προηγούμενη ενότητα, κατά τη διάρκεια της Τουρκο-αιγυπτιακής κυριαρχίας στο Σουδάν, καθορίστηκαν τα σύνορα της χώρας, καθώς και οι πολιτικές, θρησκευτικές και πολιτισμικές διαιρέσεις μεταξύ Βορρά και Νότου. Στην παρούσα ενότητα ξεκινάμε αναφέροντας ότι η δεύτερη αποικιακή κυριαρχία (1899 – 1955) ενίσχυσε την προηγούμενη δομή του Χαρτούμ, μετατρέποντας το τό κέντρο όλων (Fahmi: 2012) και δημιουργώντας τα θεμέλια του σύγχρονου κράτους του Σουδάν σε κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό επίπεδο (UNDP - United Nations Development Programme: 2012). Όπως εξηγεί η Fahmi (2012), το πρώτο βήμα προς την πολιτικοποίηση των ιδεολογικών διαιρέσεων Βορρά – Νότου στο Σουδάν συνέβη, όταν το αποικιακό καθεστώς διαχειρίστηκε το Βορρά και το Νότο ως δύο ξεχωριστές περιοχές. Ενθαρρύνοντας διαφορετικά πράγματα και λειτουργίες τόσο στο βόρειο όσο και στο νότιο κομμάτι της χώρας και ως εκ τούτου απαγορεύοντας τις κοινές πρακτικές, η στρατηγική αυτή λειτούργησε ως το πολιτισμικό ανάχωμα, οδηγώντας στη γεωγραφική διαίρεση μίας χώρας.

Πολλοί είναι οι μελετητές και οι ιστορικοί (Mertz, 1991· Kebbede, 1997: 17· Fearon and Latin, 2006: 3-4) που δίνουν μεγάλη βαρύτητα στην κλειστή κοινότητα

---

¹ Επικρατέστερο είναι το όνομα που είχε δώσει ο ίδιος στον εαυτό του, *Mahdi* (ο Λυτρωτής) (Kebbede, 1994: 16· Mertz, 1991).

που δημιούργησε η «Νότια Πολιτική» στα χρόνια της βρετανικής κυριαρχίας για το νότιο Σουδάν. Πιο συγκεκριμένα, η γεωγραφική διαίρεση Βορρά – Νότου καθιερώθηκε το 1922, όταν οι Βρετανοί υιοθέτησαν το ξεχωριστό σύστημα διοίκησης στη νότια περιοχή του Σουδάν, αποτελούμενο από τις τρεις επαρχίες- αυτή της Equatoria, Bahr el Ghazal και του Άνω Νείλου (βλ. Πίνακα 1.2). Διοικητικά, οι τρεις επαρχίες που αποτέλεσαν το νότιο Σουδάν ήταν διαχωρισμένες μέχρι το 1947 και σε μεγάλο βαθμό αγνοήθηκε η κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη τους. Η «Νότια Πολιτική» διέκοψε όλες σχεδόν τις σχέσεις μεταξύ των Βόρειων και των Νότιων. Ο νόμος απαγόρευσε στους Βόρειο- Σουδανούς την είσοδο και την παραμονή στο Νότο², ενώ στους Νότιους απαγορεύθηκε να ταξιδεύουν ή να αναζητήσουν εργασία στο Βορρά. Η εξάπλωση της αραβικής γλώσσα και του Ισλάμ στην υπόλοιπη χώρα απορρίφθηκαν³, ενώ ο χριστιανισμός και η αγγλική γλώσσα ενθαρρύνθηκαν στο Νότο (Kebbede, 1997: 17· Fearon and Latin, 2006: 3-4).

Πίνακας 1.2
Οι τρεις επαρχίες του νότιου Σουδάν

² Άραβες έμποροι υπό τη «Νότια Πολιτική» αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν περιοχές του Νότου που για χρόνια έμεναν (Kebbede, 1997: 17).

³ Η στρατηγική αυτή χρησιμοποιήθηκε εν μέρει επειδή το αποικιακό καθεστώς αντιλήφθηκε τον Νότο ως κάτι παρόμοιο με τις αποικίες της Ανατολικής Αφρικής, ενώ στον Βορρά είδε κοινά στοιχεία με τις χώρες της Μέσης Ανατολής και εν μέρει για να οικοδομήσουν ένα προπύργιο ενάντια στην εξάπλωση του Ισλάμ, προλαμβάνοντας έτσι την όποια επιστροφή ενός ακόμη Mahdi (Fahmi: 2012).

Πηγή: <https://somalianewsroom.com/2014/03/20/around-the-horn-ethiopia-dams-egypt-and-spla-takes-malakal-before-south-sudan-talks/> [πρόσβαση 16/1/2017]

Ένα μεγάλο μέρος των υποδομών εκπαίδευσης και των οικονομικών επενδύσεων επικεντρώθηκαν στο Βόρειο Σουδάν⁴, την ίδια στιγμή που οι Βρετανοί βασίστηκαν στο έργο των Χριστιανών ιεραποστόλων για την εκπαίδευση και την οικονομική ανάπτυξη του Νότου. Το αποτέλεσμα ήταν μία μονόπλευρη ανάπτυξη που οδήγησε τρόπον τινά στο σύνδρομο της *βόρειας ανωτερότητας* στο Σουδάν (Obehi, 2013: 423). Ενώ λοιπόν το νότιο κομμάτι της χώρας αφέθηκε να διαχειριστεί από τους ιεραποστόλους, οι Βρετανοί στράφηκαν προς τον κυρίως αραβικό και μουσουλμανικό Βορρά που αποτελούσε αυτό που οι Γάλλοι αποικιοκράτες ονόμαζαν «χρήσιμη χώρα» (useful country), συγκεντρώνοντας όλη την ανάπτυξη εκεί (Ottaway and El- Sadany, 2012: 4).

Αυτή η πολιτική της Αγγλο-αιγυπτιακής κυριαρχίας, όπως διαφάνηκε στις παραπάνω γραμμές, δεν ευνόησε την ποικιλομορφία του Σουδάν- όπως θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί. Αντ'αυτού, αντιπροσώπευσε κι έθεσε το πλαίσιο απόρριψης των άλλων. Ο πρωταρχικός στόχος της βρετανικής αποικιακής πολιτικής στη μεταφορά εξουσίας συνοψίστηκε στην προώθηση της υφιστάμενης θρησκευτικής πολυμορφίας για την οικοδόμηση των θεσμών του κράτους (Kuel, 2012: 26).

Εξετάζοντας προσεκτικά την περίοδο της Αγγλο-αιγυπτιακής αποικιοκρατίας μπορούμε να εντοπίσουμε τρεις βασικούς άξονες της πολιτικής της που συνέβαλλαν στη γέννηση ενός βαθύ διχασμού, επίμονης ανισότητας και σπέρνοντας τη δαιμονοποίηση της πολιτισμικής ετερογένειας της χώρας. Αρχικά, περιθωριοποίησε οικονομικά τις περιφέρειες, εκτός από την ευρύτερη περιφέρεια του Βορρά. Δεύτερον, παρεμπόδισε τη διαδικασία της Σουδανοποίησης (Sudanization), δηλαδή την οικοδόμηση του κράτος και της πολιτισμικής συγχώνευσης, με το να ακολουθεί σε όλη τη διάρκεια σχεδόν πολιτικές περιφερειοποίησης και εδραίωσης ταυτόχρονα της Αραβικής μουσουλμανικής ελίτ στην εξουσία. Οι Βρετανοί, θα μπορούσαμε να πούμε, ότι είχαν συμφέρον στην πρόληψη και την αποτροπή του Νότου να επηρεαστεί από το Βορρά, όπως ήδη έχει αναφερθεί σε πιο πάνω σημείο της

---

⁴ Η βρετανική εκπαιδευτική πολιτική ευνόησε τους μεγαλοαστούς Άραβες για ακαδημαϊκή εκπαίδευση που θα τους χρησίμευε στην απόκτηση διοικητικών θέσεων μέσα στην κυβέρνηση, ως μέρος της διαδικασίας της από κοινού επιλογής πολιτικού συστήματος, έχοντας ως απώτερο σκοπό να αποσυμπιεστεί η αντίσταση που είχε δημιουργηθεί στην εποχή Mahdi (Fahmi, 2012).

εργασίας. τρίτον, νομιμοποίησε μεθόδους εκμετάλλευσης και καταναγκασμού που αργότερα θα κληρονομήσουν οι μετα-ανεξαρτητοποιημένες ελίτ του Σουδάν. Οι Βρετανοί παγίωσαν έτσι την εξουσία της βορειο- σουδανικής ελίτ, χορηγώντας τους οφέλη και θέσεις στη διοίκηση και επιτρέποντας τον υψηλό βαθμό ατιμωρησίας.

Η απομόνωση του Νότου και η εδραίωση των Βόρειων Αραβικών Μουσουλμανικών ελίτ, παρεμπόδισε τη διαδικασία της οικοδόμησης τόσο του έθνους όσο και του κράτους. Από τη μία, η κεντρική κυβέρνηση ήταν γεωγραφικά απομακρυσμένη και δεν προσπάθησε να διεκδικήσει τη νομιμότητα της μέσα από την αποδοχή· από την άλλη, ο Νότος αντιλήφθηκε ότι δεν υπάρχει καμία διαφορά μεταξύ Τουρκο-αιγυπτιακής και Αγγλο-αιγυπτιακής κυριαρχίας κι αυτό γιατί τα θεμελιώδη χαρακτηριστικά και των δύο εξουσιών ήταν τα ίδια (Paglia, 2007).

Μολονότι η «Νότια Πολιτική» εγκαθιδρύθηκε ως επί το πλείστον για την αποφυγή εντάσεων όχι μόνο μεταξύ Βορρά- Νότου, αλλά και μεταξύ των Αράβων μουσουλμάνων και της βρετανικής εξουσίας, δεν απέφυγε η Βρετανική κυριαρχία να βρεθεί υπό την πίεση ενός αυξανόμενου εθνικιστικού κινήματος στο Βορρά. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να καταργηθεί η «Νότια Πολιτική» μία δεκαετία πριν από την παραχώρηση ανεξαρτησίας στο Σουδάν. Οι Βρετανοί ακύρωσαν όλους τους περιορισμούς που επιβάλλονταν για το διαχωρισμό της νότιας περιοχής από το Βορρά και αποδέχτηκε τις απαιτήσεις των Βόρειων για ένα ενωμένο Σουδάν. Ως εκ τούτου, στους Βόρειους επιτράπηκε να επιστρέψουν στις διοικητικές τους θέσεις στο Νότο και η αραβική γλώσσα επιβλήθηκε ως η μόνη επίσημη γλώσσα των διοικητικών αρχών, αντικαθιστώντας τα Αγγλικά. Η Αραβική γλώσσα εισήχθη επίσης ως σχολικό μάθημα. Τέλος, οι μετακινήσεις μεταξύ των δύο περιοχών αποκαταστάθηκαν. Αυτή θα μπορούσε να θεωρηθεί και η τελευταία αποκατάσταση στο πριν και μετά την ανεξαρτητοποίηση Σουδάν. Με τον τερματισμό του Κλειστού Περιφερειακού Διατάγματος, αναπόφευκτα οι Νότιοι αντιτέθηκαν της ανατροπής αυτής της πολιτικής που επέβαλε εκ νέου τη βόρεια κυριαρχία, φοβούμενοι ότι η δουλεία θα επιστρέψει και ένα ενωμένο Σουδάν θα έθετε σε κίνδυνο τα πολιτισμικά και πολιτικά τους δικαιώματα. Οι διαπραγματεύσεις για την αυτοδιάθεση της χώρας στις αρχές της δεκαετίας του 1950 επιβεβαίωσε τους φόβους των Νοτίων για Βόρεια κυριαρχία: οι βόρειοι εξαίρεσαν τους νότιους από τις διαπραγματεύσεις (Kebbede, 1997: 18). Το 1953 έγιναν εκλογές στο Σουδάν, μεταξύ αιγυπτιακών εθνικιστικών κομμάτων και βορειο-σουδανικών κομμάτων. Η Αίγυπτος με το αποτέλεσμα των εκλογών αποδέχθηκε την ανεξαρτησία του Σουδάν, με την προϋπόθεση ότι ο Νότος θα

αφαιρούνταν από τις διοικητικές δυνάμεις του. Σε απάντηση για τη μη εκπροσώπηση του νότιου Σουδάν στις εκλογές, μια βίαιη διαμαρτυρία, γνωστή ως η ανταρσία Torit, έλαβε χώρο το 1995 (Metz, 1991· Kebbede, 1997: 18· Paglia, 2007). Ως εκ τούτου, η βρετανική αποικιακή κυριαρχία χορηγώντας την ανεξαρτησία του Σουδάν στο Βορρά, προκάλεσε μεγάλη αίσθηση του φόβου στο Νότο και πιο συγκεκριμένα, το φόβο μετατόπισης των αποικιοκρατών στο Βορρά, γεγονός που οδήγησε στην ανταρσία του 1995, το σημείο ανάφλεξης για πολλούς, όπως μπορεί να διακρίνει η Fahmi (2012), του εμφύλιου πολέμου. Αυτό δε θα μπορούσε παρά να οδηγήσει σε επιδείνωση των σχέσεων μεταξύ Βορρά- Νότου. Αν κατά την περίοδο της αποικιοκρατίας (και της αιγυπτιακής και της βρετανικής) μπορούμε να παραδεχθούμε ότι οι σχέσεις μεταξύ των δύο περιοχών ήταν ευαίσθητες, τότε με την ανεξαρτησία του Σουδάν από τους Βρετανούς και τη χορήγηση της πλήρους εξουσίας στο Βορρά, θα μπορούσαμε να συμφωνήσουμε ότι οι σχέσεις και σχεδόν η συμβίωση έγιναν ανυπόφορες, έχοντας ήδη διαμορφωθεί στον ψυχισμό των Νότιων ότι οι Βόρειοι συμπατριώτες τους ήταν παραδοσιακά εχθροί των.

Η βρετανική αποικιακή διοίκηση δε γεφύρωσε ποτέ το χάσμα μεταξύ Βορρά και Νότου, αλλά μάλλον θα μπορούσαμε να πούμε ότι το διεύρυνε κατά τη διάρκεια της κυριαρχίας της, το οποίο δημιούργησε προβλήματα στις σχέσεις Βορρά- Νότου αμέσως μετά την απο-αποικιοποίηση του Σουδάν. Με λίγα λόγια, η βρετανική αποικιακή διοίκηση μέσω της γνωστής τακτικής του διαίρει και βασίλευε δεν ενδιαφέρθηκε να προωθήσει την ισοπολιτεία από κει και έπειτα (Fahmi, 2012), διαιρώντας το Σουδάν σε δύο μέρη, θέτοντας σε ισχύ μία πολιτική που θα γίνει πραγματικότητα σχεδόν έξι δεκαετίες μετά, μέσα από μακροχρόνιες και αιματηρές συγκρούσεις (UNDP, 2012).

1.4 Ανεξαρτησία και περίοδος συγκρούσεων

Όπως ήδη αναφέρθηκε στην προηγούμενη ενότητα, οι δύο αποικιακές εποχές στο Σουδάν δημιούργησαν μια κοινωνικο-οικονομική ανισορροπία μεταξύ του Βορρά και του Νότου που οδήγησε στο σύνδρομο της *βόρειας ανωτερότητας*. Ίσως το τελευταίο να μην είχε νόημα να αναφερθεί, αν δεν λαμβανόταν παράλληλα υπόψη και η αριθμητική υπεροχή του Ισλάμ στο βόρειο κομμάτι της χώρας, αλλά και σε

ολόκληρο το Σουδάν, που οδήγησε σε μία θρησκευτική και πολιτισμική πλειοψηφία⁵. Μέσω της πλειοψηφίας αυτής επιδιώχθηκε η οικοδόμηση του έθνους (Obehi, 2013: 430-431).

Αξίζει να αναφέρουμε την εύστοχη παρατήρηση του Johnson στο βιβλίο του *The Root Causes of Sudan's Civil Wars* (στο Fahmi, 2012), που σημειώνει ότι «η ανεξαρτησία της χώρας ωθήθηκε στο Σουδάν από μία αποικιοκρατική δύναμη απρόθυμη να αναλάβει τις ευθύνες της· δεν επιτεύχθηκε από την εθνική συναίνεση ούτε εκφράστηκε με συνταγματικά μέσα». Ως εκ τούτου, οι Σουδανοί απέκτησαν την ανεξαρτησία τους με ένα προσωρινό σύνταγμα στο οποίο προέκυψαν ζητήματα που εμπόδισαν μία συμφωνία για ένα μόνιμο σύνταγμα. Από το *τι* είναι και *ποιος* είναι το Σουδάν· στο *αν* το Σουδάν είναι κοσμικό ή ισλαμικό, όπως επίσης κι *αν* θα αποτελεί ένα ομοσπονδιακό ή ενιαίο κράτος. Κι ενώ οι Νότιοι ευνόησαν τις συζητήσεις γύρω από τον φεντεραλισμό ως το μοναδικό ίσως τρόπο προστασίας των νότιων επαρχιών από τη Βόρεια κεντρική διοίκηση, οι περισσότεροι Βόρειοι απέρριψαν την ύπαρξη ομοσπονδιακού συστήματος, βλέποντας το ως ένα πρώτο βήμα προς την κατεύθυνση της διχοτόμησης. Η αδυναμία να επιτευχθεί ένα ομοσπονδιακό σύνταγμα θεωρήθηκε από το Νότο ως την *απαρχή* ενός νέου αποικισμού του Νότου από το Βορρά. Αν μη τι άλλο, το αποικιακό καθεστώς άφησε πίσω του ένα στυλ διακυβέρνησης το οποίο παγίωσε άκαμπτες τακτικές ατομικισμού. Βάσει του παραπάνω, ακολούθησε η άνοδος στην εξουσία Αράβων μουσουλμάνων Βόρειων Σουδανών, οι οποίοι δε διέθεταν τις ηγετικές ικανότητες που ένα σύγχρονο κράτος έχει ανάγκη· ούτε την ικανότητα να προσεγγίσουν τα πολιτικά προβλήματα με έναν περισσότερο ορθολογικό τρόπο. Με λίγα λόγια, ό,τι χρειαζόταν για να κρατηθούν ανέπαφες οι μειονότητες της χώρας (Fahmi, 2012).

Η άρνηση της κυβέρνησης του Χαρτούμ να χορηγήσει στους κατοίκους του Νότου την αρχή της αυτοδιοίκησης μέσα από ένα ομοσπονδιακό σύστημα, οδήγησε στον πρώτο εμφύλιο πόλεμο στο Σουδάν, που διεξήχθη μεταξύ 1955⁶ – 1972 (Fearon and Laitin, 2006: 9-10).

---

⁵ Με την ανεξαρτησία του Σουδάν το 1956, ο συνολικός πληθυσμός του Σουδάν υπολογίστηκε στα 10,3 εκατομμύρια. Η περιφερειακή κατανομή του πληθυσμού ήταν τέτοια ώστε ο Βορράς και η κεντρική περιοχή αντιπροσώπευαν το 50,8% του συνόλου, η περιοχή του Νότου αντιπροσώπευε το 27,1%, η Δυτική περιοχή (κυρίως Νταρφούρ) αντιπροσώπευε το 12,9% του συνόλου και η Ανατολική περιοχή το 9,2% (Widdatallah, 2012: 47)

⁶ Πολλοί ορίζουν το έτος 1963 ως την αρχή του εμφύλιου πολέμου στο Σουδάν. Στην παρούσα εργασία, η ανταρσία Torit το 1955 θα ληφθεί υπόψη ως το ξεκίνημα των ενδοκρατικών συγκρούσεων (για ορισμό ενδοκρατικών συγκρούσεων βλ. Κεφάλαιο 2).

1.4.1 Πρώτος Εμφύλιος Πόλεμος

Οι συγκρούσεις στο Σουδάν εμφανίστηκαν πριν το Σουδάν γίνει επίσημα ανεξάρτητο και κατά τη διάρκεια της μεταβίβασης της εξουσίας από τους Βρετανούς στους Βόρειους (Fahmi, 2012). Αυτό σχετιζόταν αφενός με την πολιτική αβεβαιότητα που έφερε το ανεξάρτητο Σουδάν, αφετέρου με τη διόλου αισιόδοξη εικόνα που άφησε πίσω της η Βρετανική αποικιοκρατία· η αδυναμία της τελευταίας να διασφαλίσει την ισότητα τόσο για το Βορρά όσο και για το Νότο, καθιστούσε σαφές το γεγονός ότι η ειρήνη δεν θα μπορούσε να διαρκέσει ένα δεν επιδιωκόταν συμφωνία μεταξύ Βορρά και Νότου (Paglia, 2007· Fahmi, 2012· Khabure, 2013). Και πράγματι το 1958, το πρώτο στρατιωτικό πραξικόπημα έληξε τα δύο έτη της ψευδο-δημοκρατικής κυβέρνησης κι έφερε τον Στρατηγό Ibrahim Abbud στην εξουσία (1958- 1964) (Paglia, 2007), ο οποίος αποφάσισε να καταστείλει την αναταραχή που είχε δημιουργηθεί στο Νότο με στρατιωτική δύναμη (Musso, 2011: 5). Ταχύτατα, η Βόρεια ηγεμονία στο πρόσωπο του Abbud ξεκίνησε τις διεκδικήσεις κυριαρχίας στο Νότο, εφαρμόζοντας στρατηγικές αραβοποίησης και εξισλαμισμού⁷, όσο ο σουδανικός στρατός καταλάμβανε εδάφη από το '58 και μετά (Knox, 2012: 22-23). Η πολιτική του αναγκαστικού εξισλαμισμού συναντήθηκε με την αύξηση της βίας, η οποία πυροδότησε το αυτονομιστικό κίνημα Στρατός Γη και Ελευθερία- περισσότερο γνωστό ως Anya- Nya (AN εφεξής). Το AN είχε ήδη κλιμακώσει τις επιθέσεις του, κι ένας ήπιος έντασης εμφύλιος πόλεμος είχε ήδη ξεκινήσει εναντίον της τότε νεοσυσταθείσας κυβέρνησης, με στόχο την επίτευξη αυτονομίας για το Νότο για να φτάσει στο σημείο καμπίς του το 1963⁸ (Fahmi, 2012). Το κίνημα AN, όπως έγινε γνωστή η νότια εξέγερση, αγωνίστηκε για την ανεξαρτησία των νότιων αλλά αντιμετώπισε πολλές εσωτερικές διαφορές μέχρι να ενοποιηθεί κάτω από την εντολή του Joseph Lagu και να καταλήξει το 1970 στο σχηματισμό του Λαϊκού

---

⁷ Το στρατιωτικό καθεστώς του Abbud, υιοθέτησε και έθεσε πολιτικές πρακτικές που υπονόμευσαν τον πολιτισμό του Νότου και γενικότερα ό,τι δεν ήταν αραβικό- μουσουλμανικό. Πηγαίνοντας ένα βήμα παρακάτω, αναφέρουμε ότι κατά τη διάρκεια της δικτατορίας Abbud πάρθηκαν βίαια μέτρα καταστολής αυτοχθόνων πρακτικών, επιβάλλοντας το Ισλάμ και τα Αραβικά ως τη μοναδική γλώσσα. Επίσης, όρισε την Παρασκευή ως ημέρα ξεκούρασης και θρησκευτικής άσκησης. Έκλεισε τα χριστιανικά σχολεία και περιόρισε κατά πολύ τους ιεραποστόλους. Πέραν όλων αυτών, δόθηκαν όλες οι σημαντικές θέσεις στις περιφέρειες σε βορειο-Σουδανούς (Kebbede, 1997: 18)

⁸ Ο σημαντικός αριθμός θανάτων το 1963 στις συγκρούσεις μεταξύ των ανταρτών του AN και των κυβερνητικών δυνάμεων οδήγησαν στο να θεωρηθεί το έτος 1963 η αρχή του πρώτου εμφύλιου πολέμου. Μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1960 περίπου 500.000 άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους, ενώ εκατοντάδες χιλιάδες άλλοι έγιναν πρόσφυγες (Fearon and Latin, 2006: 10-11).

Απελευθερωτικού Κινήματος του Σουδάν (SSLM) και του στρατιωτικού του σκέλους (SSLA).

Το 1964 ο Abboud είχε αναγκαστεί να παραιτηθεί, αλλά οι στρατιωτικές κυβερνήσεις που τον ακολούθησαν ήταν εξίσου ανθεκτικές στη νότια αυτονομία.

Η στρατιωτική δικτατορία του Jaafar Nimeiri κατέλαβε την εξουσία το 1969, απώθησε σεχταριστικές και κομμουνιστικές προκλήσεις και, με μια σημαντική βάση στήριξης στο νότο, υπέγραψε συμφωνία ειρήνης με τον Lagu στην Αντίς Αμπέμπα το 1972 (El-Battahani, 2006).

Στο Νότο χορηγήθηκε ένα μεγάλο μέτρο περιφερειακής αυτονομίας και μία νότια διοικητική περιφέρεια με καθορισμένες αρμοδιότητες (Khabure, 2013), έδωσε αυτονομία στις τρεις επαρχίες του Νότου (Kayombo, 2015: 9) και, το 1973, ένα κοσμικό κράτος και προεδρικό πολιτικό σύστημα καθιερώθηκε σε όλο το Σουδάν (El-Battahani, 2006). Η συμφωνία Αμπέμπα μπορεί να ήταν η συνθήκη που επέτρεψε στο Νότο να σχηματίσει τη Νότια περιφερειακή κυβέρνηση- την αυτόνομη κυβέρνηση στο Νότο, ωστόσο κάτι τέτοιο δύσκολα θα μπορούσαμε να πούμε ότι αποτέλεσε πραγματική αυτονομία, μάλλον περισσότερο τη χορήγηση ορισμένων απαιτήσεων του Νότου, προκειμένου το καθεστώς Nimeiri να περιορίσει τις απαιτήσεις για απόσχιση της νότιας περιφέρειας από το κράτος. Έτσι, σε αρκετά κρίσιμα θέματα, η Νότια Περιφερειακή Κυβέρνηση παρέμεινε εξαρτημένη από την κυβέρνηση του Χαρτούμ. Από την άλλη, η συμφωνία Αμπέμπα παρείχε επιπλέον ένα πρόγραμμα αμνηστίας για τους αντάρτες που επιθυμούσαν να ενταχθούν στο Αμυντικό Σώμα του Νότου- μία συγχώνευση με τα βόρεια και τα νότια στρατεύματα, με σκοπό να διαφυλαχθεί η τάξη στο Νότο. Εν ολίγοις, η συμφωνία Αμπέμπα έδωσε το χρόνο στο Νότο να μπορέσει διαμορφώσει το δικό του σύστημα αυτοδιοίκησης (Knox, 2012: 23· Obehi, 2013: 432).

Παρόλα αυτά, θα ήταν δύσκολο κι εξίσου αυθαίρετο να μιλάμε για επίλυση της σύγκρουσης. Η συμφωνία Αντίς Αμπέμπα άνοιξε τη δεύτερη δημοκρατική παρένθεση του Σουδάν το διάστημα μεταξύ 1972- 1983 μέχρι μία ακόμη αναταραχή να την κλείσει βιαίως (Musso, 2011: 5).

1.4.2 Δεύτερος Εμφύλιος Πόλεμος

Για πρώτη φορά από το 1956, το νότιο Σουδάν απολάμβανε μία περίοδο σχετικής σταθερότητας (Musso, 2011: 6), χάρη στη συμφωνία της Αντίς Αμπέμπα, η

οποία αποτέλεσε ορόσημο στην πολιτική ιστορία του Σουδάν, διότι εκτός της περιφερειακής αυτονομίας του Νότου, η κυβέρνηση του Νότου είχε το δικαίωμα να λάβει τα έσοδα από τους φυσικούς πόρους στο πλαίσιο της συμφωνίας και οι ίδιοι οι Νότιοι ήταν θετικοί στην εξερεύνηση της περιοχής από εταιρείες πετρελαίου (Ouma, 2005: 27-28). Το 1983 το καθεστώς Nimeiri προσπάθησε να αναδιατυπώσει το όριο μεταξύ του Βορρά και του Νότου με τέτοιο τρόπο ώστε να μετατοπιστεί η περιοχή Bentiu (βλ. Πίνακα 1.3), όπως και άλλες περιοχές του Νότου, πλούσιες σε φυσικούς πόρους στο Βορρά (Ouma, 2005: 37-38· Patey, 2007: 1000-1001).

Πίνακας 1.3
Η πόλη Bentiu στο νότιο Σουδάν

Πηγή: Wars in the World, Διαθέσιμο στη δ/νση: <http://www.warsintheworld.com/index.php/2012/04/13/sudan-sudanese-warplanes-drop-bombs-in-bentiu-town-in-south-sudan/> [πρόσβαση 18/1/2017]

Πέραν αυτού, τον Σεπτέμβριο του ίδιου έτους, η μεγάλη επιρροή που ασκούσε ο Hasan al Turabi- ο τότε ηγέτης του Εθνικού Ισλαμικού Μετώπου (NIF), οδήγησε τον Nimeiri να αποσυναρμολογήσει τη συμφωνία της Αντίς Αμπέμπα, με το να καταργήσει την εκλεγμένη συνέλευση του Νότου (Ottaway and El-Sadany, 2012: 5-

6), διαιρώντας τη νότια περιοχή και εισάγοντας τους «Σεπτεμβριανούς Νόμους» που οπλίζονταν υπό το ποινικό καθεστώς της Σαρία, σε μία ανανεωμένη προσπάθεια εξισλαμισμού κι αραβοποίησης του Σουδάν (Fearon and Latin, 2000: 870· Ouma, 2005: 27· Obehi, 2013: 432-433).

Ο δεύτερος εμφύλιος στο Σουδάν ξέσπασε το 1983 μεταξύ του SSLM/ A υπό τον τότε ηγέτη του John Garang de Mabior και των κυβερνητικών στρατιωτικών δυνάμεων, λαμβάνοντας χώρα ως επί το πλείστον στο νότιο Σουδάν. Φανερά, ο στόχος του Garang ήταν ένα ενιαίο, κοσμικό «Νέο Σουδάν» (El-Battahani, 2006· Fahmi, 2012)· παρόμοιο στόχο θα μπορούσαμε να πούμε ότι αποτελούσε και η πολιτική του Nimeiri: το Ισλάμ, τονιζόταν, δεν θα αποτελούσε ένα ατομικό θέμα πίστης, αλλά τον ακρογωνιαίο λίθο και τη βάση όλων των κοινωνικών και πολιτικών θεσμών για μία ενωμένη κοινωνία (Fahmi, 2012).

Το 1986, ένα πραξικόπημα ανάγκασε τον Nimeiri να εγκαταλείψει την εξουσία. Η κυβέρνηση συνασπισμού των βόρειων πολιτικών κομμάτων που τον αντικατέστησε, ανατράπηκε με τη σειρά του τον Ιούνιο του 1989 από τον Στρατηγό Omar al-Bashir και τον ηγέτη του NIF, Hasan al-Turabi (Khabure, 2013· Obehi, 2013: 27).

Όσο ο πόλεμος μεταξύ Βορρά και Νότου οξυνόταν, η κυβέρνηση Χαρτούμ χρησιμοποίησε όλο και συχνότερα φυλετικές πολιτοφυλακές, όπως η Misseriyya και η Rizeiqat murahaleen του Κορντοφάν και του Νταρφούρ για την καταπολέμηση των «επαναστατών», με την πείνα και την αναγκαστική μετανάστευση να συμπεριλαμβάνονται στις ακούσιες ή εκούσιες συνέπειες του πολέμου· ένα ακόμη βασικό χαρτί του Bashir ήταν η διχόνοια μεταξύ των δυνάμεων του Νότου (El-Battahani, 2006).

Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 η άμεση επιρροή της κατάρρευσης του διπολισμού στο διεθνές σύστημα, οδήγησε την κυβέρνηση και τον SPLA/M σε συνομιλίες, οι οποίες όμως συνεχώς σκόνταφταν πάνω στο αίτημα του νότου για αυτοδιάθεση και λόγω των συζητήσεων περί σχέσης κράτους και θρησκείας. Ωστόσο, η μεσολάβηση της Διακυβερνητικής Αρχής για την Ανάπτυξη (IGAD) το 1994 ευνόησε το πλαίσιο των παρεμβάσεων . Μία σημαντική τομή στην ειρηνευτική διαδικασία ήρθε τον Απρίλιο του 1997, όταν η κυβέρνηση του Σουδάν συμφώνησε να επιτρέψει τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος για αυτοδιάθεση στο Νότο. Το δημοψήφισμα θα έδινε στους νοτιο-Σουδανούς την επιλογή είτε ενότητας ή ανεξαρτησίας. Πάντως, η πραγματική ώθηση στην ειρηνευτική διαδικασία ήρθε μετά

το 2002, με την αποφασιστική παρέμβαση των Ηνωμένων Πολιτειών, της Μεγάλης Βρετανίας και της Νορβηγίας (Musso, 2011: 7· Khabure, 2012).

Μετά από 22 χρόνια πολέμου, που εκτιμάται ότι στοίχισε δύο εκατομμύρια ζωές και εκτόπισε πάνω από τέσσερα εκατομμύρια ανθρώπους, δημιουργώντας μία τεράστια ανθρωπιστική κρίση, ο τερματισμός του πολέμου ήρθε με τη μορφή της Συνολικής Ειρηνευτικής Συμφωνίας (CPA). Μία σειρά από Συμφωνίες και Πρωτόκολλα που υπεγράφησαν στο διάστημα 2002 – 2005, έθεσαν τις βάσεις για τη CPA και την απόσχιση του Νότου το 2011 (Κnox, 2012: 27-28, 31-32).

Το αν η CPA πέτυχε ή δεν πέτυχε το σκοπό της- κυρίως υπό το βάρος της απόσχισης, αλλά και της κρίσης στο Νταρφούρ⁹ από τις αρχές του 2003, είναι ένα ζήτημα που θα μας απασχολήσει σε επόμενο σημείο της εργασίας.

Τελικά, ενδεχομένως να βρισκόμασταν σε πιο έγκυρο σημείο αν παραδεχόμασταν ότι δε μπορούμε να μιλάμε για δεύτερο εμφύλιο πόλεμο στο Σουδάν, αλλά περισσότερο για μία διαρκή σύγκρουση, όπου παρουσιάζονται φάσεις έξαρσης και φάσεις υποχώρησης της σύγκρουσης. Ουσιαστικά, ίσως να επρόκειτο για έναν διαρκή εμφύλιο πόλεμο που σταμάτησε οριστικά το 2005.

1.5 Συμπεράσματα

Στο κεφάλαιο που ακολούθησε έγινε ένα τρόπον τινά ιστορικό φιλοσοφείν των γεγονότων που διαμόρφωσαν τις σχέσεις των δύο περιοχών. Από τη μία η Τουρκο-αιγυπτιακή κατοχή αποτέλεσε την αφετηρία για την εκμετάλλευση και περιθωριοποίηση των περιφερειών, όπως ο Νότος και το Νταρφούρ, εδραιώνοντας παράλληλα ελίτ μουσουλμάνων Αράβων. Από την άλλη η Αγγλο-αιγυπτιακή αποικιοκρατία νομιμοποίησε τις διαδικασίες αυτές μεταφέροντας τες στο μετα-αποικιακό Σουδάν και τις συγκρούσεις του. Η ακανόνιστη σχέση μεταξύ του ανεπτυγμένου Βορρά και του ευάλωτου και υπανάπτυκτου Νότου οδήγησε σε μια σειρά συγκρούσεων με τις πιο κρίσιμες φάσεις των να αποτελούν το διάστημα 1963 – 1972 και 1983 – 2005, που έληξαν με την υπογραφή της CPA. Έτσι τον Ιανουάριο του 2011 ένα παρακολουθούμενο εθνικό δημοψήφισμα έγινε και δημιούργησε το 54^ο ανεξάρτητο κράτος της Αφρικής στις 9 Ιουνίου 2011, το Νότιο Σουδάν (Nicholson,

---

⁹ Η κρίση στο Νταρφούρ δε θα αναλυθεί στην παρούσα εργασία.

2013: 2). Παρόλα αυτά, η επιμονή- η επανεμφάνιση και η ένταση των συγκρούσεων για όσο καιρό το Σουδάν ήταν *ενωμένο*, απέχουν κατά πολύ στο να αποδώσουν την κατάσταση σε μία απλώς διμερή υπόθεση, γεμάτη ασυμφωνίες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΕΝΔΟΚΡΑΤΙΚΕΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ

2.1 Εισαγωγή

Όταν ο πόλεμος φτάνει στο σημείο να παύει να αποτελεί παράλογη αντίδραση και μετατρέπεται τρόπον τινά σε μία φυσιολογική εκδήλωση ενός συνόλου ανθρώπων, τότε ενδεχομένως να χρειάζεται να χαλαρώσουμε τη σύνδεση ότι η σύγκρουση αφορά στην αποτυχία ενός συστήματος και να εστιάσουμε στην άποψη ότι αφορά στην εμφάνιση ενός άλλου. Η εσωτερική βία δε θα μπορούσε ποτέ να αποτελεί κάτι το παράλογο, το άσχετο, το διαφορετικό από τον λαό της: είναι μία έκφραση της εσωτερικής λογικής του και θα ήταν περιοριστικό να μην το εντοπίσουμε αυτό και στην περίπτωση της σύγκρουσης Βορρά- Νότου στο Σουδάν. Και ακόμη και η ιδέα της εσωτερικής σύγκρουσης μετατοπίζει ό,τι ξέραμε για την πολιτική βία μέσα σε ένα έθνος- κράτος: οι μορφές και η γεωγραφία έχουν μετατοπιστεί: οι εσωτερικοί πόλεμοι μετατρέπονται σε παρατεταμένες κρίσεις και τα όρια μεταξύ πολέμου, εγκληματικότητας και ειρήνης γίνονται ολοένα και πιο ασαφή και θολά (Duffield, 2011: 66-67).

Έτσι, στο κεφάλαιο αυτό θα καταπιαστούμε με το φαινόμενο των ενδοκρατικών συγκρούσεων. Η πολυπλοκότητα των αφού αναλυθεί και παρουσιασθεί, θα καθρεφτιστεί στην περίπτωση της σύγκρουσης Βορρά – Νότου. Έχει σημασία να διευκρινιστεί από τώρα ότι στο κεφάλαιο αυτό, θα επιχειρηθεί η παρουσίαση των παραγόντων αυτών που κάνουν έντονη και αναπόφευκτη την επανεμφάνιση των ενδοκρατικών συγκρούσεων. Με λίγα λόγια, τι αιτιάται που οι ενδοκρατικές συγκρούσεις στο Σουδάν, κατέληξαν να γίνουν αποσχιστικές.

2.2 Θεωρητικό πλαίσιο

2.2.1 Ενδοκρατικές συγκρούσεις

Με μία πρόχειρη αναζήτηση στη διεθνή βιβλιογραφία, λαμβάνουμε συνήθους περιεκτικούς ορισμούς της ενδοκρατικής σύγκρουσης. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η Διεθνής Επιτροπή του Ερυθρού Σταυρού: ενδοκρατική σύγκρουση είναι ο πιο κοινός τύπος συγκρούσεων που γίνεται εντός κρατικών συνόρων, ανάμεσα σε στρατιωτικές κυβερνητικές δυνάμεις και σε αντιτιθέμενες οργανωμένες ένοπλες ομάδες πολιτών (ICRC, 2012). Ή όπως ο καθηγητής Bujra (2002: 6) εξήγησε περαιτέρω:

Υπάρχουν διάφοροι τύποι εσωτερικών συγκρούσεων και αυτοί είναι που αποτελούν σήμερα την πλειονότητα των συγκρούσεων στην Αφρική, κυρίως από τα τέλη του Ψυχρού Πολέμου κι έπειτα. Αυτές οι συγκρούσεις μπορούν να χωριστούν σε δύο ευρείες κατηγορίες: (i) τις συγκρούσεις εκείνες στις οποίες το κράτος είναι συμβαλλόμενο μέρος στη σύγκρουση· πρόκειται συνεπώς για πολιτικά υποκινούμενες συγκρούσεις και (ii) τις συγκρούσεις μεταξύ ομάδων στο εσωτερικό της χώρας, χωρίς το κράτος να είναι συμβαλλόμενο μέρος.

Στις παραπάνω γραμμές δίνεται μία σαφής εικόνα για το τι ακριβώς είναι οι ενδοκρατικές συγκρούσεις, παρόλα αυτά έχοντας ως γνώμονα τους πιο πάνω ορισμούς, θα ακολουθήσει μία πιο λεπτομερής παρουσίαση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους.

Πιο συγκεκριμένα και με βάση πιο σύγχρονες μελέτες γύρω από το συγκεκριμένο θέμα, θα μπορούσαμε να εντοπίσουμε ότι οι ενδοκρατικές συγκρούσεις είναι συνεχιζόμενες, βίαιες και τείνουν να γίνονται σε μικρότερη γεωγραφική κλίμακα απ'ότι οι διακρατικές συγκρούσεις (μεταξύ των κρατών). Διαθέτουν διασπασμένες και διαιρεμένες ένοπλες οργανώσεις ανταρτών και συμβαίνουν στην περιφέρεια των κρατών. Οι ενδοκρατικές συγκρούσεις είναι σχετικά πιο δύσκολο να επιλυθούν, λόγω της κινούμενης διασπασμένης φύσης των διαφόρων ένοπλων ομάδων, των μεταβλητών διασυνοριακών διαστάσεων, της ικανότητας των ανταρτών να λαμβάνουν χρηματοδότηση από το [διακρατικό] παράνομο εμπόριο, της εκμετάλλευσης των τοπικών πόρων, των ληστειών ή/ και των διεθνών τρομοκρατικών δικτύων. Υπάρχουν πολλά παραδείγματα χωρών στην Αφρική που

έχουν βιώσει ενδοκρατικές συγκρούσεις, όπως η Ουγκάντα, το Τσαντ, η Αιθιοπία, το Μάλι, ο Νίγηρας, η Σενεγάλη, η Αγκόλα, η Νιγηρία, η Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, το Σουδάν κ.ά. (Duffield, 2011: 66-67, 76, 77, 84· Cilliers and Schunemann, 2013). Όπως κι ο Jackson (2002: 30-31, 33-34) έχει αναφέρει, οι ενδοκρατικές συγκρούσεις τείνουν να είναι πιο σοβαρές και δαπανηρές από άποψη της ανθρώπινης ζωής και των κυμάτων προσφύγων που δημιουργούνται, σε σχέση με τις περισσότερες διακρατικές συγκρούσεις, αν και υπάρχουν σαφώς ορισμένες εξαιρέσεις. Ένα ακόμη βασικό χαρακτηριστικό είναι το πόσο σύνθετες καταλήγουν να γίνονται, καθώς η μορφή τους δεν είναι σταθερή και ο αριθμός και το είδος των εμπλεκόμενων διευρύνεται και ενώ υπάρχουν οι κύριοι πρωταγωνιστές όπως είδαμε και στους παραπάνω ορισμούς- από τη μία ο στρατός της κυβέρνησης και από την άλλη τα ένοπλα οργανωμένα κινήματα, δεν είναι ασυνήθιστο να δει κανείς και μια σειρά από άλλες εσωτερικές ομάδες, όπως εθνοτικές πολιτοφυλακές, εξειδικευμένες υπηρεσίες ασφαλείας, μονάδες μισθοφόρων, ένοπλες θρησκευτικές ομάδες, συμμορίες.

Πηγαίνοντας ένα βήμα παρακάτω στις σχέσεις και τους συσχετισμούς που αφορούν στις ενδοκρατικές συγκρούσεις θα μπορούσαμε να αναφέρουμε τα εξής: Η πιο σημαντική και πιστή σχέση είναι αυτή της φτώχειας και της αστάθειας. Η εσωτερική σύγκρουση είναι πολύ πιο συχνή σε χώρες με χαμηλό εισόδημα, απ'ότι σε ανωτέρου και μεσαίου εισοδήματος χώρες. Ένας ακόμη παράγοντας μπορεί να παρουσιασθεί όταν εξετάζουμε τον χρόνο που χρειάζεται ένα κράτος για τη μετάβαση προς τη δημοκρατία. Ο χρόνος της αλλαγής είναι αναπόφευκτα αποδιοργανωτικός και η μετάβαση από την απολυταρχία στη δημοκρατία ή οι δυσμενείς αλλαγές ενός καθεστώτος δημιουργούν συχνά ασταθές και επιρρεπές περιβάλλον στη βία. Ένας ακόμη συσχετισμός θα μπορούσε να αποτελέσει το δημοκρατικό έλλειμμα ή αλλιώς η έλλειψη δημοκρατικών δομών μιας χώρας ή και μιας περιοχής (βλ. Βόρεια Αφρική), η οποία μπορεί να προκαλέσει αστάθεια, οδηγώντας σε σύγκρουση. Μία ισχυρή συσχέτιση- επίσης χαρακτηριστικό των φτωχών χωρών- είναι ότι χώρες με σχετικά υψηλό αριθμό νεανικού πληθυσμού που πλήττεται από εκτεταμένο αποκλεισμό, τείνουν να είναι πιο επιρρεπείς στη βία. Αυτό καθίσταται ιδιαίτερα επικίνδυνο εάν συνδυαστούν χαμηλά επίπεδα εκπαίδευσης, ενώ την ίδια στιγμή τα ποσοστά αστικοποίησης κι ανεργίας είναι υψηλά. Τελευταία, δίνεται όλο και μεγαλύτερη βαρύτητα στο φαινόμενο που θέλει μία χώρα όταν έχει βιώσει μεγάλης κλίμακας βία να έχει έντονη τάση προς επανάληψη της βίας. Παρομοίως, η επίδραση της «κακής

γειτονιάς» έχει μεγάλο αντίκτυπο στη «μετάδοση» της σύγκρουσης. Τέλος, οι ενδοκρατικές συγκρούσεις ζουν και βασιλεύουν σε χώρες όπου όλα τα παραπάνω υφίστανται συν της κακής διακυβέρνησης. Η καλή διακυβέρνηση από μόνη της δε φέρνει την άνοιξη, χωρίς να σημαίνει ότι και η κακή διακυβέρνηση δεν αποτελεί σημαντική επιβάρυνση (Cilliers and Schunemann, 2013).

2.2.2 *Μετα-αποικιακά κράτη*

Πολλές αφρικανικές χώρες έχουν υποστεί βίαιες μεταβάσεις μετά την ανεξαρτησία, η οποία περιελάμβανε εμφύλιους πολέμους, μαζικές δολοφονίες, γενοκτονίες κτλ. Αυτό δεν προκαλεί έκπληξη, λαμβάνοντας υπόψη τη σπασμωδική χάραξη των συνόρων, την καταναγκαστική φύση της αποικιακής κυριαρχίας και την περίπλοκη διαδικασία της ανεξαρτησίας. Τα περισσότερα μετα-αποικιακά κράτη έχοντας δημιουργηθεί με τη βία, συχνά εκτίθενται στην ίδια απειλή: τις ενδοκρατικές συγκρούσεις (Knox, 2012: 20-21· Cilliers and Schunemann, 2013).

Η ανεξαρτησία έφερε στην επιφάνεια μη χρηματοδοτούμενα, «ανειδίκευτα» κράτη με την ευθύνη και τη διατήρηση των βασικών υποδομών που είχαν δημιουργηθεί από τα χρόνια της αποικιοκρατίας. Λαμβάνοντας υπόψη τη «νεότητα» των περισσότερων αφρικανικών κρατών και τον τρόπο που τα σύνορα έχουν οριοθετηθεί, δεν αποτελεί παράλογο το γεγονός ότι οι συγκρούσεις αναδύονται συνεχώς καθώς η κοινωνική και η πολιτική ολοκλήρωση σπανίως κάνει τον κύκλο της με επιτυχία (Nicholson, 2013: 35). Επίσης, η κακή διακυβέρνηση και οι κακές πολιτικές δημιούργησαν κατά τις τρεις πρώτες δεκαετίες της αφρικανικής ανεξαρτησίας συνθήκες, που από τα τέλη της δεκαετίας του 1980 κι έπειτα είχαν γίνει ανυπόφορες για τους πολίτες πολλών αφρικανικών χωρών. Αυταρχικά καθεστώτα, εμφάνιση (ή κι επανεμφάνιση) του εθνικισμού μεταξύ των μεγάλων εθνοτικών ομάδων, λαϊκά κινήματα (Keller, 2002: 82) μέσα σε μία εξαιρετικά πολιτισμικά διαφοροποιημένη κοινωνία αποτελεί το φράκταλ χαρακτηριστικών ενός μετα-αποικιακού κράτους στην Αφρική (Fearon, 2003: 202-203).

Με το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, το διεθνές σύστημα έχασε το ιδιαίτερα δομημένο πλαίσιο εντός του οποίου η εσωτερική και η διεθνής συμπεριφορά των κρατών του Τρίτου Κόσμου ρυθμιζόταν. Πιο συγκεκριμένα, το τέλος του Ψυχρού

Πολέμου συνοδεύτηκε από μία φαινομενικά μειωμένη προθυμία και ικανότητα να ελέγξουν τα κράτη τη βία τους. Στην Αφρική, η αποτυχία του μετα-αποικιακού κράτους να δημιουργήσει μία πολιτική τάξη, ως απαραίτητο προϋπόθετο για τη συσσώρευση και την ενίσχυση της νομιμοποίησης, είχε ως αποτέλεσμα τη διάχυτη διαταραχή και αστάθεια στην ήπειρο (Adetula, 2014: 12).

Στις αρχές του 1980, οι Jackson και Rosberg (1982: 3) διερεύνησαν τις αιτίες των ενδοκρατικών συγκρούσεων στα μετα-αποικιακά κράτη της Αφρικής. Αναζητώντας απαντήσεις στην αιώνια πολιτική αστάθεια στην Αφρική, συμπέραναν ότι οι περισσότερες κυβερνήσεις ασκούσαν απλώς αδύναμο έλεγχο στον λαό, στους οργανισμούς και στις δραστηριότητες εντός των χωρικών αρμοδιοτήτων τους και είχαν πάψει να είναι κράτη στην εμπειρική λογική. Ως παράγωγα του αποικιακού διαχωρισμού (partition), τα μετα-αποικιακά κράτη χαρακτηρίζονταν από αδύναμα, αναποτελεσματικά κι ασταθή πολιτικά όργανα ζωτικής σημασίας. Ένα ακόμη χαρακτηριστικό τους είναι ότι αντιμετωπίζουν προκλήσεις στην κυριαρχία τους από οντότητες αντίθεσης κι αντιπολίτευσης. Επιπλέον, θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι τα περισσότερα μετα-αποικιακά κράτη βιώνουν μία ανεπάρκεια διαχείρισης της εθνοτικής και θρησκευτικής πολυμορφίας. Εν ολίγοις, τα μετα-αποικιακά αφρικανικά κράτη λείπουν της νομιμότητας, διότι δεν ήταν αποτέλεσμα νομιμοποιημένων κοινωνικών συμβάσεων· ως αποτέλεσμα, οι ηγέτες εδραίωσαν την εξουσία τους μέσω πατρογονικών πρακτικών που ενίσχυσαν την προσωπική τους εξουσία σε βάρος των δημόσιων θεσμών (Khadiagala and Motsamai, 2014).

Τα προβλήματα του Σουδάν είναι ριζωμένα στο σχηματισμό του ως κράτος (El-Battahani, 2006). Κληρονόμησε από την αποικιοκρατία ένα ιδιαίτερα συγκεντρωτικό σύστημα αυταρχικής διακυβέρνησης κι ένα μοτίβο ανισόμετρης ανάπτυξης. Αυτά τα δομικά στοιχεία διαμόρφωσαν τη μεταγενέστερη ανάπτυξη του σύγχρονου σουδανικού κράτους και συνέβαλαν στην οικονομική, κοινωνική και πολιτισμική περιθωριοποίηση των περιφερειών (Berghof Foundation for Peace Support, 2006). Διαδοχικά καθεστώτα έχουν χειραγωγήσει τις διοικητικές δομές· η ταυτότητα και η ιδεολογία, ιδιαίτερα ο αραβικός εθνικισμός κι ο πολιτικός ισλαμισμός, έχουν χρησιμοποιηθεί για να κινητοποιήσουν την υποστήριξη, αντισταθμίζοντας τη διακυβέρνηση και τις αποτυχημένες αναπτυξιακές κρατικές πολιτικές. Οι ελίτ έχουν εξοικειωθεί με την τακτική του διαίρει και βασίλευε που κληρονόμησαν από την εποχή της αποικιοκρατίας, κατά τη διάρκεια της

διαμόρφωσης του σύγχρονου Σουδανικού κράτους. Τα αποτελέσματα ήταν υπανάπτυξη, αποκλεισμοί και βίαιες συγκρούσεις (El-Battahani, 2006).

2.3 Παράγοντες που οδήγησαν στην εμφάνιση των συγκρούσεων

Αν λάβουμε υπόψη κάθε σοβαρή θεωρία περί ενδοκρατικών συγκρούσεων και τι τις προκαλεί στο να εμφανίζονται και να επανεμφανίζονται, τότε φαίνεται λογική η αναζήτηση ενός πιο εξελιγμένου τρόπου ανάλυσης, που επιδιώκει να συνδυάσει τις βασικές πτυχές των προσεγγίσεων και ταυτόχρονα να παρουσιάσει το πώς οι μύθοι και οι συμβολισμοί χειραγωγούνται από τις ελίτ, προκειμένου να κινητοποιήσουν τις μάζες σε ακραίες μορφές βίας (McKay, 2011).

2.3.1 Εθνοτική και θρησκευτική ετερογένεια

Το Σουδάν στεγάζει διαφορετικό θρησκευτικό και εθνοτικό πληθυσμό σε όχι και τόσο σαφείς γεωγραφικές περιοχές. Παρόλα αυτά μπορούμε να πούμε, σε γενικές γραμμές, ότι το Σουδάν έχει χωριστεί σε έναν ως επί το πλείστον αραβικό και μουσουλμανικό Βορρά κι έναν χριστιανικό κι ανιμιστικό¹⁰ Νότο.

Θέλοντας να το κάνουμε πιο ειδικό, ούτως ώστε να αναδείξουμε την εθνοτική πολυμορφία αυτής της χώρας και πώς αυτή δυσχέραινε την ειρήνη και την ενότητα στο Σουδάν, αναπόφευκτα βρισκόμαστε αντιμέτωποι με πολλά διαφορετικά στατιστικά στοιχεία, χωρίς να υπάρχει μία αντικειμενική σύγκλιση. Έτσι, βρισκόμενοι σε αυτό το βιβλιογραφικό αδιέξοδο όσον αφορά τα ακριβή στοιχεία του εθνοτικών ομάδων στο Σουδάν, καταλήγουμε να βασιστούμε στον χάρτη που δημοσιεύθηκε το 2013 στο BBC (βλ. Πίνακα 2.1) και από κει και έπειτα να αντλήσουμε επιμέρους πληροφορίες από την επιστημονική βιβλιογραφία.

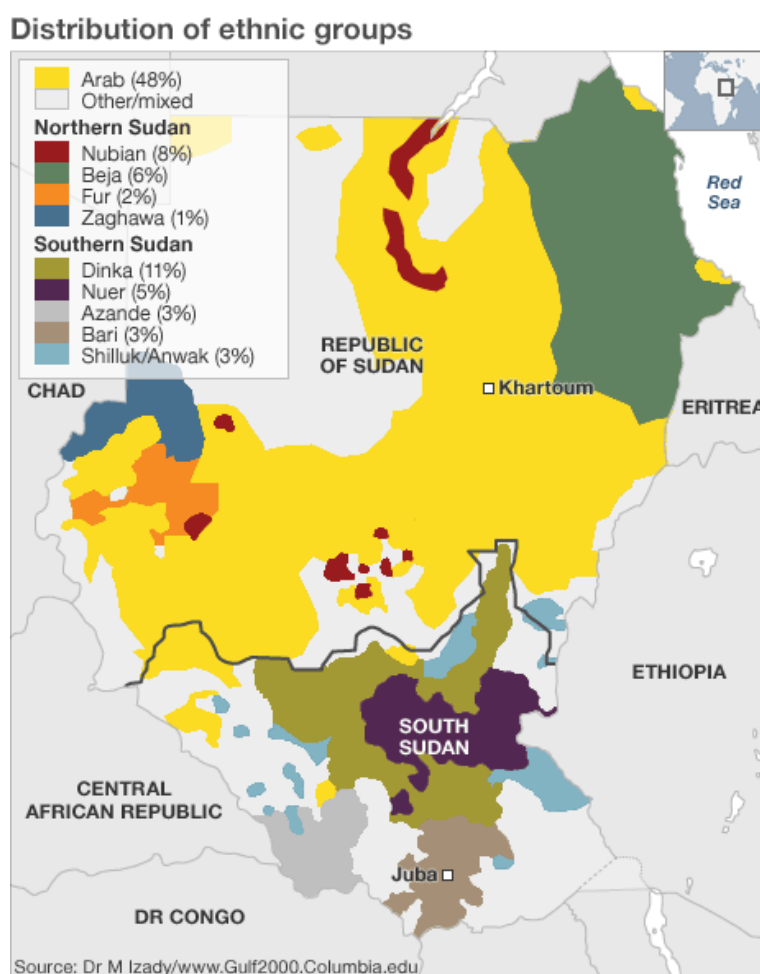
Αρχικά, η επικράτεια του μουσουλμανικού Αραβικού Βόρειου Σουδάν στην πραγματικότητα αποτελείται από ετερογενείς εθνοτικές ομάδες κι όχι από μία ομοιογενή Αραβική φυλή. Πρόκειται για μία σύνθεση διαφορετικών αραβοποιημένων εθνοτικών ομάδων. Σε γενικές γραμμές, αυτή η ομάδα των Αράβων αποτελεί το 40%

---

¹⁰ Ο ανιμισμός προέρχεται από τη λατινική ρίζα *anima* («ψυχή» ή γενικότερα έμψυχη αρχή). Σε αυτή την κατηγορία κατατάσσονται πολύ διαφορετικές μορφές λατρείας (Obadia, 2008: 87)

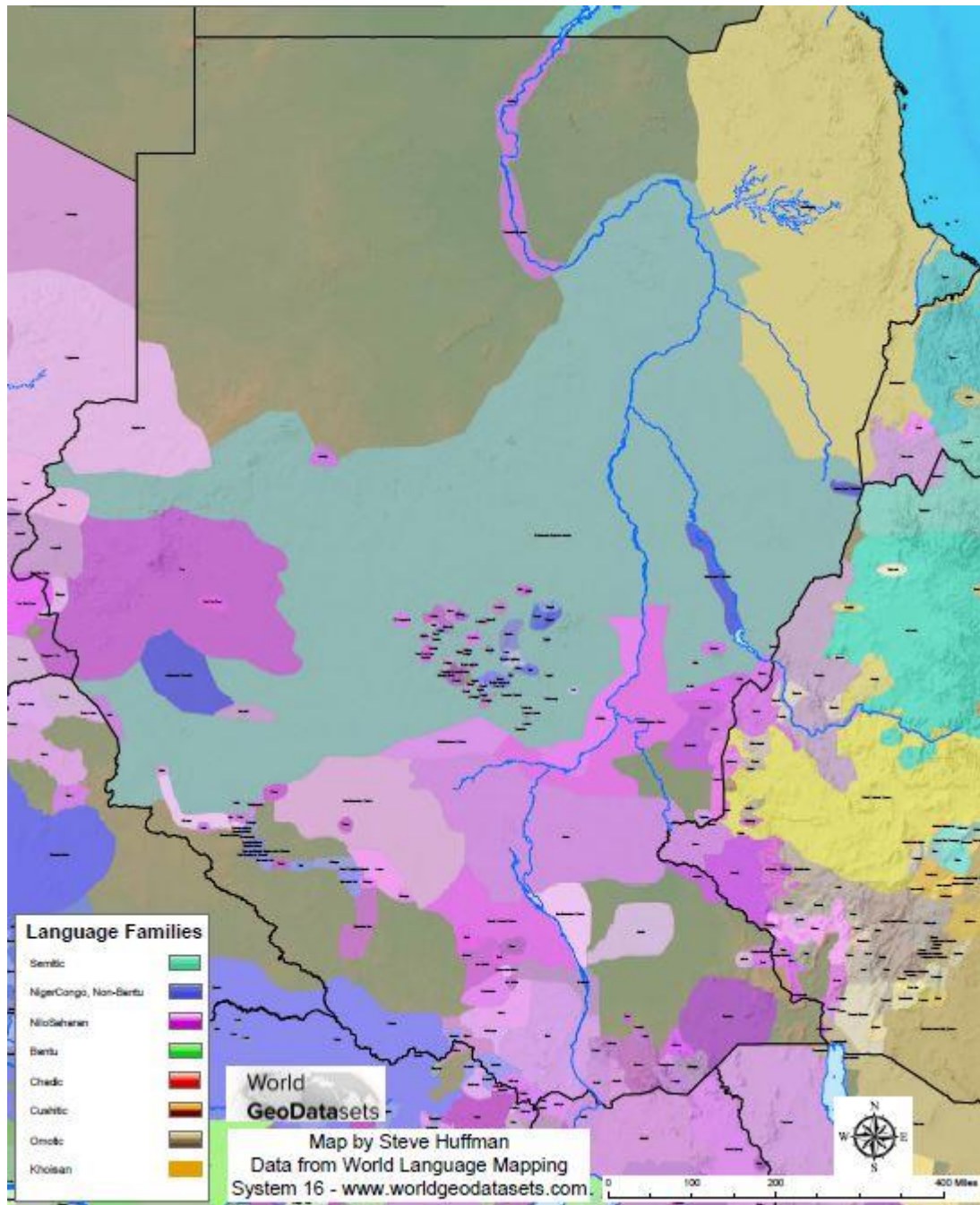
περίπου του συνολικού πληθυσμού της χώρας και ζει κυρίως στα βόρεια, στο κέντρο της χώρας, στα βόρεια του Κορντοφάν, στο νότιο Νταρφούρ κι ένα μικρό ποσοστό στα βουνά της Νουβίας και στα ανατολικά του Σουδάν (Kuel, 2012: 62-63). Στο Σουδάν υπήρχαν τουλάχιστον εξήντα πέντε εθνοτικές ομάδες που διαιρούνταν σε περαιτέρω περίπου 600 φυλές, ενώ ο πολύ-γλωσσικός χαρακτήρας της χώρας αποτελεί εξίσου άμεση συνάρτηση της πολυεθνικότητας της. Η χώρα είχε ένα ευρύ φάσμα γλωσσών και οι διάλεκτοι εκτιμάται ότι είναι περίπου εκατό (βλ. Πίνακα 2.2). Παρά το γεγονός ότι τα Αραβικά είναι η επίσημη γλώσσα του Σουδάν, τα Αγγλικά είναι η κυρίαρχη γλώσσα στη νότια περιοχή (Mertz, 1991· Fahmi, 2012· Obehi, 2013: 421).

Πίνακας 2.1
Εθνοτική σύνθεση του Σουδάν

Πηγή: <http://www.bbc.com/news/world-africa-12115013>, [πρόσβαση: 23/1/2017]

Πίνακας 2.2
Ομιλούσες γλώσσες στο Σουδάν

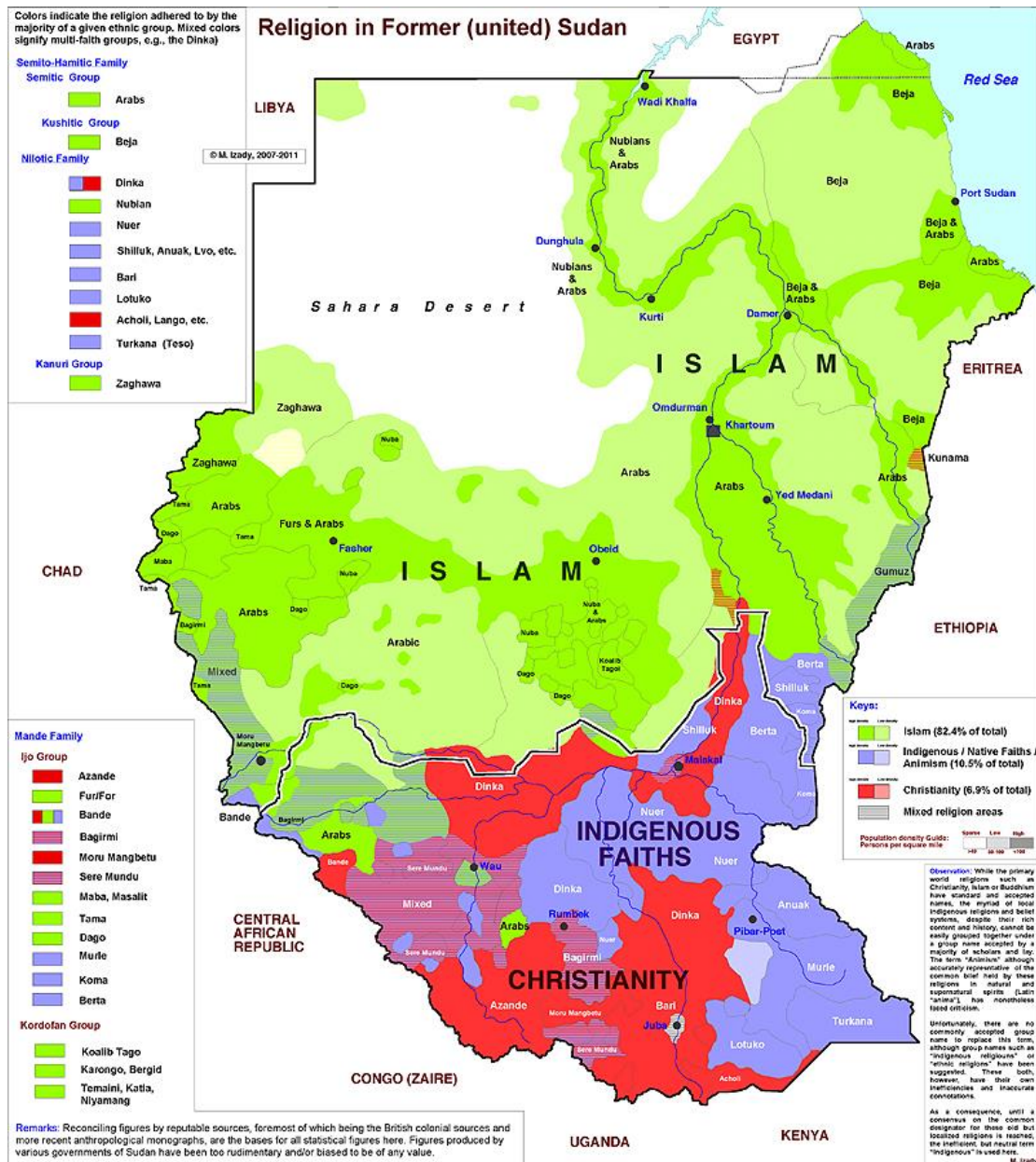

Πηγή: <http://www.worldgeodatasets.com/language/huffman/>, [πρόσβαση: 24/1/2017]

Αυτό το πολύπλοκο εθνοτικό/ φυλετικό πρότυπο εντάθηκε από τη θρησκευτική ποικιλομορφία, επίσης. Το Ισλάμ ήταν η κυρίαρχη θρησκεία και αντιπροσώπευε το 70% περίπου του πληθυσμού του Σουδάν· ο Χριστιανισμός το 5 –

10% περίπου και τα άλλα παραδοσιακά/ ανιμιστικά πιστεύω περίπου το 20 – 25 % (βλ. Πίνακα 2.3) (Fahmi, 2012· Obehi, 2013: 421-422).

Πίνακας 2.3
Θρησκευτική σύνθεση στο Σουδάν

Πηγή: http://lewishistoricalsociety.com/wiki2011/tiki-read_article.php?articleId=120.

[πρόσβαση: 23/1/2017]

Στον Βορρά, το Ισλάμ δεν ακολουθήθηκε μόνο ως πίστη, αλλά έγινε ένας τρόπος ζωής και μία ειδική αριστοκρατική κουλτούρα. Ενίσχυσε την εθνική ταυτότητα και συνδέθηκε με τον αραβισμό. Οι Βορειο-Σουδανοί, ανέκαθεν φιλοδοξούσαν να δημιουργήσουν μία γέφυρα που να τους ενώνει με τον αραβικό κόσμο. Αντίθετα, η ταυτότητα του νότιου Σουδάν έχει διαμορφωθεί κυρίως από την παρατεταμένη αντίσταση στην επιβολή του αραβικού και ισλαμικού πολιτισμού από το Βορρά, η οποία τους ενώνει ως Μαύρους Αφρικανούς με βασικό σημείο αναφοράς τον Χριστιανισμό ως μέσο για την καταπολέμηση του βόρειου αραβισμού-ισλαμισμού. Συνεπώς, στο σημείο αυτό μπορούμε να δούμε ότι ενώ δεν υπήρχε ομοιογένεια ούτε εντός Βορρά, αλλά ούτε κι εντός Νότου, η κοινή επιθυμία για κυριαρχία για τους μεν και η κοινή επιθυμία για αυτονομία για τους δε, δημιούργησε την ομπρέλα της εθνοτικής ταυτότητας, μέσα από πρακτικές πολιτισμικής οικειότητας (Kaufmann, 1996: 139-140· Kaufmann, 2006: 48, 52· Fahmi, 2012).

Έτσι, η πρώτη και πιο κοινή άποψη για τις σουδανικές εμφύλιες συγκρούσεις είναι ότι πρόκειται για μία σύγκρουση ταυτοτήτων. Κατά τη διάρκεια του μακροχρόνιου πολέμου Βορρά- Νότου, δεν ήταν λίγοι αυτοί που υποστήριζαν ότι η σύγκρουση αφορά στον ισλαμικό αραβικό Βορρά έναντι του χριστιανικού / ανιμιστικού Νότου (De Waal, 2007: 2).

Παρόλα αυτά, οι επιστημονικές αναφορές που υποστηρίζουν ότι η σύγκρουση μεταξύ Βορρά – Νότου έχει έναν ξεκάθαρα θρησκευτικό χαρακτήρα σε σημείο μάλιστα να γίνεται αναφορά σε Ιερό πόλεμο, διατυπώνουν απόψεις με τις οποίες δε μπορούμε να συμφωνήσουμε, καθώς απομονώνεται ένα από τα στοιχεία της σύγκρουσης και το μεταβάλλει σε γενεσιουργό της αίτιο. Και όντως, υπήρξε ως σημαντική παράμετρος της σουδανικής σύγκρουσης η αναφορά στον ισλαμικό παράγοντα ως στοιχείο της κρίσης στις σχέσεις Βορρά- Νότου. Διάφοροι αναλυτές επιχείρησαν να παρουσιάσουν τη σύγκρουση ως μία σύγκρουση πολιτισμών επηρεασμένοι ενδεχομένως κι από τη σχετική θεωρία της σύγκρουσης των πολιτισμών που ανέπτυξε ο Huntington στις αρχές της δεκαετίας του '80. Από την άλλη, ουδείς μπορεί να αμφισβητήσει την άνοδο του πολιτικού Ισλάμ και την αυξανόμενη επιρροή του στην περιοχή, η οποία εν πολλοίς επιβάλλεται από τις πολιτικές ελίτ της εποχής που χρησιμοποίησαν τον ισλαμικό παράγοντα, προκειμένου να συνενώσουν τον λαό, να του δημιουργήσουν μία διακριτή ταυτότητα και να αφυπνίσουν ιστορικές μνήμες του παρελθόντος (De Waal, 2007: 2-11). Ωστόσο, υπάρχουν διαφορετικά επίπεδα και πολλαπλές αφηγήσεις που συνδέουν τις εθνοτικές

και θρησκευτικές διαφορές με τη σύγκρουση. Από μόνες τους οι διαφορές δεν έχουν τη δύναμη να οδηγήσουν στη σύγκρουση. Κι αν ακόμη ο εθνοτικός παράγοντας εξετάζεται ως ένα δευτερεύον στοιχείο πια και αποδομείται ολοσχερώς για την εξήγηση των συγκρούσεων, δε μπορεί να μη γίνει σαφές ότι η αντίληψη του άλλου ως εχθρό, η φαντασιακή υπεροχή που οδηγεί τον Βορειο-Σουδανό να ταυτίσει τον Νοτιο-Σουδανό (Μαύρο) με τον σκλάβο, η γενική τάση να βλέπουν τους εαυτούς τους πολιτισμικά και φυλετικά διαφορετικά από τους άλλους, δικαιολογώντας έτσι την πολιτική του αποκλεισμού και άλλες μορφές εκμετάλλευσης, είναι άκρως πολιτική. Μπορεί το Ισλάμ να μην υπήρξε ως η δομική αιτία της σύγκρουσης, ωστόσο, η δομική κατάσταση της κοινωνίας του Σουδάν δημιουργεί μία πληθώρα από περίπλοκες και σύνθετες συνθήκες και σχέσεις που φέρνουν τη διαίρεση στο προσκήνιο και στο πώς η εθνοτική και η θρησκευτική διαφοροποίηση διαμόρφωσε και καταστάλαξε την ταυτότητα σε μία κατακερματισμένη κοινωνία που αφέθηκε στη βία και τις συγκρούσεις (Vale, 2011· Knox, 2012: 16).

Στο σημείο αυτό, αξίζει να εστιάσουμε στην παραδοχή ότι οι εθνοτικές ομάδες δεν είναι συγκρουσιακές *per se*. Η εθνοτική πολυμορφία ναι μεν δημιουργεί πολύπλοκη κατάσταση συνύπαρξης, αλλά η ύπαρξη της δε σημαίνει και ύπαρξη σύγκρουσης. Η εθνοτική πολυμορφία καταλήγει σε σύγκρουση και διαιωνίζει το αδιέξοδο των συγκρούσεων, όταν ο οικονομικός και πολιτικός ανταγωνισμός, η περιθωριοποίηση, η ανισότητα έχουν αρνητικό αντίκτυπο στην εθνοτική πολυμορφία. Με άλλα λόγια, το επίπεδο συνείδησης και πολιτικής οργάνωσης μίας εθνοτικής ομάδας εξαρτάται λιγότερο από τα εσωτερικά κοινωνικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά και περισσότερο από τις εξωτερικές, πολιτικές και οικονομικές συνθήκες (Paglia, 2007). Αυτό βέβαια, δε μας απομακρύνει από το να μην αναφέρουμε ότι οι κοινωνίες που ντύνονται το εθνοτικό μαζί με το θρησκευτικό ένδυμα είναι ιδιαίτερα επιρρεπείς στη βία, διότι αφορούν θέματα ταυτότητας, καθώς η ένταξη σε εθνοτικές – θρησκευτικές ομάδες αποτελεί συχνά μία σημαντική βάση για την αίσθηση της αυτό-αξίας ή της συμπερίληψης του ατόμου - ο συλλογικός εαυτός ως κοινωνική και ιστορική ουσία και πλαισιωμένη κατηγορία της σκέψης και η απειλή της αίσθησης αυτής σε γενικές γραμμές είναι πιθανό να παράγει ισχυρές συναισθηματικές αντιδράσεις (Γεωργούλας, 2003· Fahmi, 2012).

Μία ακόμη παράμετρος που τονίζει το αδιέξοδο των συγκρούσεων σε κοινωνίες διαιρεμένες εθνοτικά και θρησκευτικά, αφορά στην άνοδο των εθνικιστικών (nationalistic) κινημάτων, που τείνουν να δημιουργούνται από ελίτ ή

μάζες που διαμορφώνουν τα εθνικά (national) συναισθήματα και την ιδεολογία της κοινωνίας και να τη συνδέουν με την αίσθηση της ταυτότητας και του ανήκειν στο κράτος και το έθνος. Δεδομένου ότι οι εθνικές κοινότητες ενσωματώνουν τις παραδόσεις, τις αξίες, τις αναμνήσεις τους, οι ελίτ με τον τρόπο αυτό αναπόφευκτα εμπλέκονται στην αναγνώριση και την αναπαραγωγή συγκεκριμένων εθνοπολιτισμικών ομάδων κι έτσι η πολιτικοποίηση των πολιτισμικών ταυτοτήτων είναι σε κάποιο βαθμό αναπόφευκτη, επίσης. Ως εκ τούτου, ο εθνοτισμός (ethnicity) μπορεί να αποτελέσει κρατική ενίσχυση ή κρατική ανατροπή και μία σημαντική δύναμη πίσω από τη διάλυση κρατών και τη δημιουργία νέων και τείνει να είναι ιδιαίτερα προβληματικός σε αναπτυσσόμενες χώρες όπως το Σουδάν (Fahmi, 2012). Αυτός είναι ίσως κι ο κυριότερος λόγος που ενώ έχει γίνει τόση δόμηση και αποδόμηση για τον εθνοτικό και θρησκευτικό παράγοντα όσον αφορά στις μακροχρόνιες και πολύνεκρες συγκρούσεις στο Σουδάν, δεν εγκαταλείπεται η ανάλυση του. Δεν θα μπορούσε να αποτελέσει τις ρίζες των συγκρούσεων μεταξύ Βορρά – Νότου (όπως και σε καμία σύγκρουση), αλλά το κόκκινο πανί που υποδηλώνει τον κύκλο επανεμφάνισης των συγκρούσεων (Vale, 2011· Fahmi, 2012· Khabure, 2013).

Καταλήγοντας, θα ήταν δελεαστικό να παραμείνουμε στην αφήγηση του «εμάς» και «αυτών»· του «εμείς» και «αυτοί»· του «δικό μας» και «δικό τους» (Kuel, 2012: 43), αλλά κάτι τέτοιο θα αποτελούσε υπεραπλούστευση της κατάστασης του Σουδάν. Δεν θα πρέπει να υποτιμηθεί το γεγονός ότι οι Νοτιο-Σουδανοί ζήτησαν την πολιτική τους αυτοδιάθεση κι όχι τη θρησκευτική.

2.3.2 Πολιτικοί παράγοντες

Οι εσωτερικές διαιρέσεις, η αποικιακή κληρονομιά και η ιστορία της πολιτισμικής καταπίεσης δεν ήταν οι μοναδικοί παράγοντες που βοηθούσαν τις συγκρούσεις στο Σουδάν να εξελίσσονται και να επανεμφανίζονται. Ο έντονος ανταγωνισμός για την πολιτική εξουσία, η έλλειψη ασφάλειας- ο ψυχολογικός φόβος της πολιτικής αβεβαιότητας που γεννάται από την αδυναμία ενός κράτους κι άλλοι πολιτικοί παράγοντες συμβάλλουν στο ανοίξει κι άλλο το πρίσμα που εξετάζει κανείς τις ενδοκρατικές συγκρούσεις σε μία χώρα και ειδικά στο Σουδάν, που οδήγησαν στην απόσχιση του Νότου (Bujra, 2002: 9).

Στο σημείο αυτό, για να αποφευχθεί η παρανόηση και ο κίνδυνος πολυδιάστατης ερμηνείας των ενδοκρατικών συγκρούσεων, οφείλει κανείς να υπενθυμίσει ότι ο ανταγωνισμός για την πολιτική εξουσία- η αναζήτηση ή η διατήρηση εξουσίας, ενέχει τη διάσταση της ταυτότητας. Διότι η ταυτότητα είναι πολλαπλή, ευέλικτη· το πλαίσιο του εθνοτισμού δεν είναι σταθερό και επομένως μας δίνει ένα πεδίο αναζήτησης κι όχι παγιωμένων αναφορών. Μπορούμε να εντοπίσουμε σε όλο τον άξονα των ενδοκρατικών συγκρούσεων το ζήτημα της ταυτότητας: ο [αυτό]καθορισμός της ομάδας, ο ερεθισμός του ανταγωνισμού, η απόρριψη και η κυριαρχία κι όλα αυτά να οξύνονται ακόμη περαιτέρω αν λάβει κανείς υπόψη του ότι μιλάμε για μία κοινωνία όπου το κράτος της δεν βγάζει τη θρησκεία έξω από τα θέματα του. Αυτό μας υπενθυμίζει πόσο περίπλοκη είναι η κατάσταση της σύγκρουσης μεταξύ Βορρά- Νότου και ακόμη περισσότερο ότι η ταυτότητα, ο εθνοτισμός, η υπεροχή, η περιθωριοποίηση αποτελούν εργαλεία που ένα αδύναμο και αυταρχικό κράτος χρησιμοποιεί για την επιβολή και τη διατήρηση της εξουσίας του πάνω στον πληθυσμό του, για την αφαίρεση δικαιωμάτων, για την απομόνωση, για τη βία (Khabure, 2013). Διότι το Σουδάν, ποτέ δεν κατάφερε να αποφύγει να παραπαίει από ολοκληρωμένο κράτος να γίνει ολοκληρωτικό. Εξού και οι πολιτικοί παράγοντες δε θα μπορούσαν να θεωρηθούν παρανοχίδα στην ερμηνεία των αποσχιστικών διεκδικήσεων στο νότιο Σουδάν.

Παρά το γεγονός ότι ο Νότος δεν ενσωματώθηκε με τη βία στο μετα-αποικιακό Σουδάν, η μετέπειτα εξέλιξη προσφέρει επιχειρήματα που παρουσιάζουν την απόσχιση του από το υπόλοιπο κράτος ως τη μοναδική λύση: δύσκολα μπορούμε να παραδεχτούμε ότι δόθηκε στο Νότο η ευκαιρία για να καθορίσει το μέλλον του, μετά την ενσωμάτωσή του σε μια κοινή πολιτική οντότητα με τον Βορρά. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, κατά τη διάρκεια της αποικιακής περιόδου, το κράτος διοικούνταν από τον αραβικό πληθυσμό κι ο Νότος αντιμετωπίστηκε ως επί το πλείστον ως μία ασήμαντη ιστορικά και υπανάπτυκτη επικράτεια, ανίκανη για διακυβέρνηση. Παρόλο που μέσω της «Νότιας Πολιτικής» των Βρετανών στο Νότο εισήχθη πλαίσιο αυτοδιοίκησης, αυτό δε βοήθησε ούτως ώστε στο μέλλον να διαχειρισθεί ισότιμα, παραμένοντας έτσι αντικείμενο διακρίσεων και εσωτερικού αποκλεισμού από το Βορρά (Riegl and Dobos, 2014: 182).

Τα παραπάνω μπορούν να γίνουν περισσότερο κατανοητά, αν δοθεί έμφαση στην πολιτική του κέντρου- περιφέρειας, όπου στο Σουδάν λαμβάνει χώρα ήδη από τον 19^ο αι. Οι άνθρωποι της περιφέρειας σχεδόν πλήρως περιθωριοποιημένοι δεν

είναι σε θέση ούτε να επηρεάζουν, ούτε να συμμετέχουν στις πολιτικές αποφάσεις. Με άλλα λόγια, η περιφέρεια δεν έχει την πολιτική δύναμη για να διαχειριστεί τις πολιτικές κυβερνήσεις του Σουδάν και μπροστά στη συστηματική άρνηση της εξουσίας, αλλά και στην επιβολή της πολιτισμικής αφομοίωσης, διαλέγεται η οδός της βίας και των συγκρούσεων (Berghof Foundation for Peace Support, 2006).

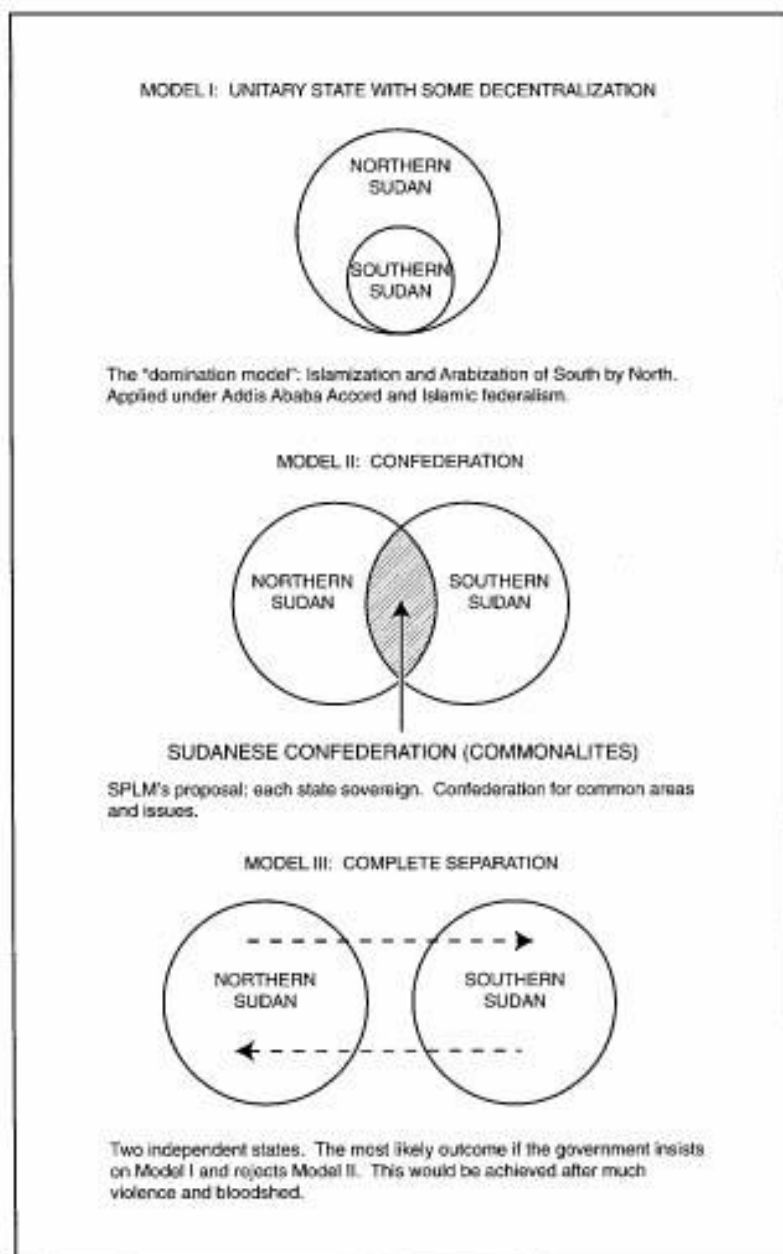
Αυτή η πάγια πολιτική της περιθωριοποίησης του Νότου από τις κυβερνήσεις του Βορρά, ενίσχυσε τις κακές σχέσεις μεταξύ των και η αίσθηση της καταπίεσης μεγάλωσε επίσης, κάνοντας ένα δυσοίωνο μέλλον πολύ πιθανό. Κι ενώ στην αρχή του εμφύλιου ο SPLM/A με επικεφαλής τον J. Garang έκανε έκκληση για ένα ενωμένο Σουδάν σε «νέα βάση», μέσα από μία αντιπροσωπευτική κυβέρνηση που θα επικύρωνε τα βασικά δικαιώματα και το σεβασμό της διαφορετικότητας των λαών στο βόρειο, νότιο, ανατολικό και δυτικό τμήμα του Σουδάν, ο ίδιος ο SPLM/A δε μπορούμε να πούμε ότι διατήρησε την πολιτική του, ούτε κι έμεινε σταθερό στις απόψεις και τις διεκδικήσεις του με το πέρας του χρόνου (Fick, 2011). Με την ανεξαρτησία του Σουδάν, οι πρώτες πολιτικές συζητήσεις παρουσίασαν την ιδέα της ομοσπονδίας, η οποία από θεωρητικό ιδανικό μετατράπηκε σε ένα πρακτικό σχεδιάγραμμα της κυβέρνησης και υιοθετήθηκε κι από το Νότο. Η ομοσπονδία αρχικά θεωρήθηκε κι από τις δύο πλευρές ως η μόνη συνταγματική ρύθμιση που θα εγγυόταν ένα ενωμένο Σουδάν. Για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, η ομοσπονδία ως η μόνη λύση για ένα ενωμένο Σουδάν έγινε η βασική ρητορική του Νότου, ενώ η αυτοδιάθεση ερχόταν σε δεύτερο χρόνο. Με το ξέσπασμα του εμφύλιου πολέμου στο νότιο Σουδάν στις αρχές της δεκαετίας του 1960, η λύση της ομοσπονδίας άρχισε να παραγκωνίζεται· η σύγκρουση δημιούργησε την πικρή διαπίστωση ότι η συνύπαρξη ήταν πιθανότητα μικρή. Αν μπορούμε να δημιουργήσουμε μία χρονική τομή στις διαπραγματεύσεις και στην αλλαγή της ρητορικής του «ενωμένου Σουδάν» και της ομοσπονδίας, τότε αυτή είναι η Συμφωνία της Αντίς Αμπέμπα και η περίοδος ειρήνης (1972 – 1983) με όλες τις εσωτερικές διαμάχες στο Νότο μεταξύ «εσωτερικών» και «εξωτερικών»¹¹. Η Συμφωνία της Αντίς Αμπέμπα για τους Νότιους απέτυχε να αντιμετωπίσει τις θεμελιώδεις ανισότητες στη χώρα, αφήνοντας την Περιφέρεια του Νότου ευάλωτη στη χειραγώγηση του κέντρου. Κατά την περίοδο 1969 – 1983, η ιδέα της ομοσπονδίας είχε ουσιαστικά αντικατασταθεί σε εθνικό επίπεδο από τις

---

¹¹ Εσωτερικοί αναφέρονται στο συστημικό κομμάτι του στρατού του Νότου, ενώ εξωτερικοί στο τμήμα αυτό του στρατού που είτε είχε εξοριστεί από τους εσωτερικούς, είτε ζούσε στα δάση (Jonshon, 2014: 18)

πολιτικές της αποκέντρωσης και της περιφερειοποίησης, κατά τις οποίες η κεντρική κυβέρνηση διατήρησε την εξουσία αναθέτοντας ψήγματα ευθυνών στην περιφέρεια. Από το καθεστώς Μπασίρ κι έπειτα, ο SPLM/A άρχισε να δίνει μεγαλύτερη έμφαση στην αυτοδιάθεση ως λύση, ωστόσο με μεγάλο σκεπτικισμό. Σε αυτό έπαιξε μεγάλο ρόλο η εσωτερική διαμάχη στον SPLM/A (Johnson, 2014: 20-21). Ο παρακάτω πίνακας μας σχηματοποιεί αυτή την εξέλιξη στην πολιτική του SPLM/A.

Πίνακας 2.4
Τα τρία πολιτικά μοντέλα του SPLM/A

Πηγή: Lesch: 1998, [online] Διαθέσιμο στη δ/νση:

<http://www.mafhoum.com/press7/211S29.htm>, [πρόσβαση: 24/1/2017]

Συνεπώς, έπαιξε μεγάλο ρόλο η αλλαγή στην ατζέντα του SPLM/A, ο οποίος έθεσε την απόσχιση ως τη μόνη λύση στο μονόδρομο των συγκρούσεων. Αλλά και η έντονη σύγχυση στην πολιτική σκηνή, οι εύθραυστοι πολιτικοί φορείς που δεν ιεράρχησαν ένα σαφές πλάνο εναλλακτικών λύσεων, δίνοντας χώρο σε έναν αριθμό πιθανών και πάντα βραχυπρόθεσμων σεναρίων. Επίσης, το κακό παρελθόν της αθέτησης και της υπαναχώρησης από μεριά της Σουδανικής κυβέρνησης δημιούργησε ένα κακό προφίλ, οδηγώντας στο εξαιρετικά χαμηλό επίπεδο εμπιστοσύνης μεταξύ των αντιμαχόμενων πλευρών. Ακόμη περισσότερο, οι εμφύλιες συγκρούσεις δε θα μπορούσαν να έχουν οδηγήσει αλλού, αν βασίσαμε την παραδοχή αυτή στις παραδόσεις της μηδενικής σχεδόν διακυβέρνησης και της απροθυμίας της Σουδανικής κυβέρνησης να εγκαταλείψει την ρητορική της περιθωριοποίησης και να κάμψει ως εκ τούτου την εικόνα του αδύναμου κράτους (Widdatallah, 2012: 49-51).

Παρόλο που έχει γίνει μία μικρή αναφορά στα μετα-αποικιακά κράτη στην αρχή του κεφαλαίου, θα πρέπει να τονιστούν ξανά τα στοιχεία αυτά που απαρτίζουν ένα αδύναμο κράτος. Μιλώντας για το κράτος του Σουδάν, μπορούμε να πούμε ότι η ανύπαρκτη δημοκρατία και τα σοβαρά προβλήματα νομιμότητας που αντιμετώπιζε η κυβέρνηση του Χαρτούμ εκφράστηκε με τα χαμηλά ποσοστά της πολιτικής συμμετοχής, με την εξάρτηση από πρακτικές εξαναγκασμού και συμμόρφωσης, με την ασταθή πολιτική- όπως πραξικοπήματα, συνωμοσίες, ταραχές κι εξεγέρσεις-, με τις σοβαρές κοινωνικές διαιρέσεις που έχουν ήδη αναφερθεί στην προηγούμενη ενότητα, με το συγκεντρωτισμό της εξουσίας σε μία ελίτ, με τα περίπλοκα συστήματα πατρωνίας. Επιπλέον, το κράτος του Σουδάν ορίστηκε από τα διαφορετικά επίπεδα θεσμικής ανικανότητας και της συχνής αδυναμίας των κυβερνήσεων να εφαρμόσουν τις πολιτικές τους. Με τη σειρά της, αυτή η θεσμική ανικανότητα αποτέλεσε σε μία συνεχιζόμενη οικονομική υπανάπτυξη, με την κακή, ανολοκλήρωτη μονο-οικονομία του, τους χαμηλούς ή και αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης, καθώς το περισσότερο κεφάλαιο εξέρρεε προς την κάλυψη των στρατιωτικών δαπανών (Jackson, 2002: 42-43, 45-46).

2.3.3 Οικονομικοί παράγοντες

Θα ήταν αναπόφευκτο να αναφέρουμε στις πιο πάνω γραμμές την πολιτική κατάρρευση και αδυναμία του κράτους του Σουδάν και το ρόλο του στην κλιμάκωση των κακών σχέσεων μεταξύ Βορρά – Νότου, χωρίς να αναφερθούμε στους οικονομικούς παράγοντες. Διότι από ένα τέτοιο περιβάλλον, μόνο οικονομική ανισότητα κι εκμετάλλευση θα μπορούσαν να προκύψουν, όπως έχει ήδη υποστηριχθεί.

Πριν ξεκινήσουμε με τους οικονομικούς παράγοντες, έχει σημασία να αναφέρουμε την οικονομική σημασία του Νότου. Ο Νότος είχε μεγάλη οικονομική σημασία για το Βορρά και θεωρείται ότι είναι η κύρια αιτία που οδήγησε τον Νιμεϊρί να παραβιάσει τη Συμφωνία της Αντίς Αμπέμπα, προκαλώντας τον εμφύλιο πόλεμο. Βάσει λοιπόν της Συμφωνίας, μπορούσαν οι Νότιοι να αποκτήσουν οικονομικά οφέλη από τους φυσικούς πόρους. Ειδικά όταν ανακαλύφθηκαν σημαντικά αποθέματα πετρελαίου στα μέσα της δεκαετίας του '70, σε περιοχές του Νότου, όπως φαίνεται και στον παρακάτω Πίνακα (Fahmi, 2012).

Πίνακας 2.5
Το πετρέλαιο στο Σουδάν

Πηγή: <http://www.bbc.com/news/world-africa-12115013>, [πρόσβαση: 24/1/2017]

Επί τη ευκαιρία, ο Βορράς είδε τη συγκυρία αυτή ως τον τρόπο να ελέγξει οικονομικά και πολιτικά το Νότο. Ο αυστηρός έλεγχος του πετρελαίου άφησε ελάχιστα περιθώρια απόκτησης οφελών από αυτούς που ήταν εκτός του κυβερνητικού συστήματος και των ελίτ. Κι αυτό οδήγησε στην ένταση. Η υπανάπτυξη, η περιθωριοποίηση και η ιδιοποίηση των πόρων από τις κυρίαρχες τάξεις του Βορρά ήταν ένα επιχείρημα που χρησιμοποιήθηκε πολλάκις στην αποσχιστική διεκδίκηση του Νότου (Kayombo, 2015: 19).

Το Σουδάν άρχισε να εξάγει αργό πετρέλαιο το 1999 και η ροή του πετρελαίου έφτασε στο επίπεδο των 490,000 βαρελιών την ημέρα έως το 2009, καθιστώντας το πετρέλαιο τον σημαντικότερο πόρο και φυσικά το μήλον της έριδος. Κατά τη στιγμή του δημοψηφίσματος το 2011, το πετρέλαιο αντιπροσώπευε το 60 με 70% των κρατικών εσόδων του Βορρά και το 98% του Νότου. Το πετρέλαιο θα μπορούσαμε να πούμε ότι δημιούργησε μία μικρή ζώνη μεταξύ Βορρά και Νότου που ωστόσο είχε και έχει μέχρι και σήμερα δεινά αποτελέσματα. Περίπου το 75% του πετρελαίου του Σουδάν παραγόταν κάτω από την παλιά αποικιακή γραμμή που χώριζε το νότιο με το βόρειο κομμάτι του Σουδάν, η οποία αναπόφευκτα μετατράπηκε σε σύνορο μεταξύ των δύο χωρών. Αυτή η περίπλοκη κατάσταση ακολουθεί τις σχέσεις των δύο χωρών μέχρι και σήμερα και λογικά θα τις ακολουθεί και για πολύ καιρό ακόμη (Ottaway and El-Sadany, 2012: 5-6).

Δεν είναι όμως μόνο οι φυσικοί πόροι και το πετρέλαιο που απαρτίζουν τους οικονομικούς παράγοντες που εμπλέκονται στην ένταση και το αδιέξοδο των ενδοκρατικών συγκρούσεων στο Σουδάν.

Για παράδειγμα, δε μπορούμε να μη δώσουμε σημασία στο γεγονός ότι ο Βορράς βίωσε μία κατάσταση ευμενή, κατά την οποία όλα τα πολιτιστικά και εκπαιδευτικά ιδρύματα, οι επαγγελματικές και νοσοκομειακές υποδομές, τα μέσα ενημέρωσης κτλ είχαν τη βάση τους στο Βορρά. Υπήρχε λοιπόν μία οικονομική υπερ-κυριαρχία, θα μπορούσαμε να πούμε, του κέντρου, αφήνοντας το Νότο και τις υπόλοιπες περιφέρειες ως τον *γείτονα παρία* (Kebbede, 1997: 21). Και δε μπορούμε συνεχώς να επαφιόμαστε στην αποικιακή κληρονομιά, που ενώ έχει μεγάλη σημασία στο να αντιληφθεί κάποιος ολοκληρωμένα μία κατάσταση, μέσα από ένα ιστορικό φιλοσοφείν, που πάντα προσθέτει- ποτέ δεν αφαιρεί, εντούτοις, μία τέτοια

χιλιοειπωμένη αναφορά θα έδειχνε μία μετατόπιση των ευθυνών, κάτι που στην περίπτωση του Σουδάν δεν ισχύει. Υπήρξε μεν η κληρονομιά των οικονομικών ανισοτήτων και η εδραίωση ενός συστήματος οικονομικής περιθωριοποίησης, αλλά οι συγκρούσεις συνεχίστηκαν και η δυναμική των μεγεθύνθηκε· οι δομές δεν άλλαξαν ούτε στο ελάχιστο, παρά τροφοδότησαν την ανισότητα και όπως ήταν επόμενο και τη σύγκρουση (UNDP: 2012).

Ειδικά αν λάβουμε υπόψη τη δυσαρέσκεια του Νότου η οποία επιτάθηκε από τα μέσα της δεκαετίας του '70 και μετά, βλέποντας να είναι σε χειρότερη οικονομικά κατάσταση από ό,τι ήταν πριν τη Συμφωνία της Αντίς Αμπέμπα. Καμία οικονομική ανάπτυξη δεν έλαβε χώρα στην περιοχή την περίοδο ηρεμίας στο Νότο. Οι Νότιοι μέσα από την έντονη δυσαρέσκεια είδαν την σύγκρουση και την ανισότητα να διαιωνίζονται παράλληλα με τη διαιώνιση των αυταρχικών καθεστώτων στο Σουδάν (Kebbede, 1997: 21· De Waal, 2007: 5-7, 9-11).

2.4 Ο Φαύλος κύκλος των συγκρούσεων

Εξετάζοντας τον φαύλο κύκλο των συγκρούσεων, δηλαδή την παγίδα στην οποία πέφτουν κοινωνίες που έχουν βιώσει έντονες συγκρούσεις, παίρνουμε πολλές πληροφορίες σχετικά με την αποσχιστική διεκδίκηση του Νότου.

Τα λιγότερο ανεπτυγμένα κράτη βρίσκονται εν πολλοίς μέσα στο παράδοξο του φαύλου κύκλου: η φτώχεια και η ανισότητα εντείνει τις συγκρούσεις και τη βία, η βία και οι μακροχρόνιες συγκρούσεις με τη σειρά τους προκαλούν φθορές και καθυστερούν την ανάπτυξη, που με τη σειρά της συμβιβάζεται με την υπανάπτυξη, την ανισότητα κ.ο.κ. Κοιτώντας προς το μέλλον, οι βίαιες ένοπλες συγκρούσεις και η επίμονη ανασφάλεια θα συνέχιζαν να εμφανίζονται στο Σουδάν, όπου οι ακόλουθες μεταβλητές είναι παρούσες: η κακή διακυβέρνηση, η προηγούμενη εμπειρία της σύγκρουσης, ο αποκλεισμός, η φτώχεια, η αστάθεια (Cilliers and Schunemann, 2013).

Πέραν αυτών, οι αρχικοί ενδοκρατικοί πόλεμοι θέτουν το στάδιο για συγκρούσεις που συμβαίνουν μεταγενέστερα, επειδή τα αρχικά παράπονα ποτέ δεν λαμβάνονται υπόψη, καθώς μπορούμε να αντιληφθούμε το γεγονός ότι η βία επιδεινώνει τις εθνοτικές διαιρέσεις και κάνει τη συνύπαρξη αδύνατη. Ο πόλεμος σε τέτοιες περιπτώσεις εμφανίζεται ξανά γιατί πάντα τελειώνει μέσω ασταθών

συμβιβασμών, επειδή το ανθρώπινο κόστος δημιουργεί ψυχολογικά εμπόδια για την ειρήνη (Walter, 2004: 372).

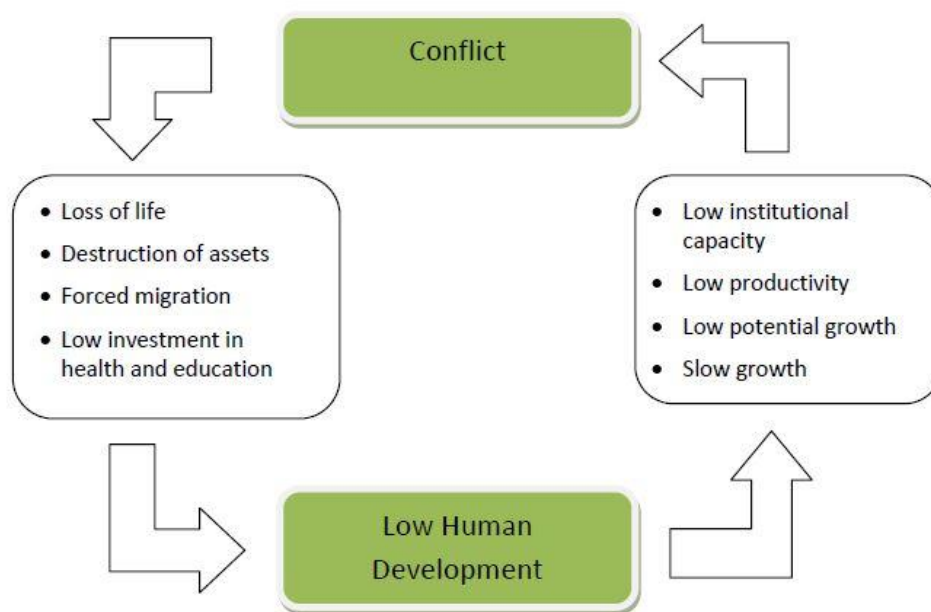
Επιπλέον, έχοντας ήδη καταστήσει επιβαρυντικό το αδύναμο κράτος στην ειρηνική και αρμονική πορεία του λαού του, θα ήταν σημαντικό να αναφερθούν και τα παρακάτω. Πιο συγκεκριμένα, η αποσάθρωση του κράτους μπορεί και «υποθάλπει» πολλές συγκρούσεις στην Αφρική. Κι από παραδείγματα είναι γεμάτη. Αναποτελεσματικά, δυσλειτουργικά ή ανύπαρκτα κράτη αποτελούν απειλή για την ασφάλεια των πληθυσμών τους (και των γειτόνων τους). Τέτοια κράτη είναι ανίκανα όχι μόνο να προσφέρουν δημοκρατία και να προωθήσουν την οικονομική μεγέθυνση, αλλά ούτε είναι σε θέση να εξασφαλίσουν τις επικράτειες τους, είτε γιατί δεν κατέχουν το μονοπώλιο της βίας, είτε γιατί εμποδίζουν μη κρατικές οντότητες να κάνουν χρήση αυτής (πχ Σομαλία, Λιβύη κ.ά.). Επίσης, λόγω της αδύναμης διακυβέρνησης, η αναδιανομή των πόρων συνεχώς παρακάμπτει πληθυσμιακές ομάδες και περιοχές, παρότι μπορεί να έχει σημειωθεί αύξηση των εσόδων¹². Ο συνδυασμός της έλλειψης αποτελεσματικών μηχανισμών επίλυσης των συγκρούσεων με τις οριζόντιες ανισότητες μεταξύ των εθνοτικών ομάδων και μαζί με τα αισθήματα της περιθωριοποίησης, έχουν αποτελέσει στο να εντείνουν τις πολιτικές συγκρούσεις σε πολλές πολύ-εθνικές και πολύ-θρησκευτικές αφρικανικές κοινωνίες. Ορισμένοι προειδοποιούν, ότι ένας μετασχηματισμός δεν είναι δυνατός σε περιπτώσεις βίαιων συγκρούσεων ή/και σε περιπτώσεις όπου τα θεσμικά όργανα και οι διεργασίες της διακυβέρνησης είναι αδιάφορες, ασύδοτες ή απλώς αναποτελεσματικές. Η ύπαρξη πολλών νέων και ανανεωμένων πολέμων στην Αφρική συνδέεται με κακές κυβερνήσεις και στάσιμη οικονομία, τα οποία με τη σειρά τους εξαθλιώνουν και αποξενώνουν τους ανθρώπους. Οι συγκρούσεις στην Αφρική είναι ως επί το πλείστον παρατεταμένες και δισεπίλυτες, με κάποιες να διαρκούν και πάνω από δύο δεκαετίες. Χώρες που πέφτουν στον φαύλο κύκλο των συγκρούσεων- στην παγίδα της αδιάκοπης σύγκρουσης- σύγκρουσης που γεννά σύγκρουση, ακόμη κι αν επιφανειακά εμφανίσουν κάποιος τέλος, συνήθως η σύγκρουση επαναλαμβάνεται με άλλη μορφή. Επί της ουσίας, μπορούμε να λογοπαίζουμε με τον ισχυρισμό ότι σε χώρες όπως το Σουδάν η σύγκρουση εγκαθίσταται· η φύση του φαύλου κύκλου των συγκρούσεων αποτελεί δυσοίωνη πραγματικότητα.

---

¹² Χώρες με πλούσια αποθέματα ορυκτού πλούτου, όπως η Νιγηρία, η Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, η Αγκόλα, η Γκαμπόν κ.ά. δεν έχουν μειώσει τις ανισότητες στον πληθυσμό (Adetula, 2014: 14-15).

Η κυκλική φύση (βλ. Πίνακα 2.6) πολλών από τις συγκρούσεις στην Αφρική έχει εν μέρει κατηγορηθεί για την αδυνάτιση των πολιτικών οργάνων, συμπεριλαμβανομένων των αρμόδιων για την επίλυση των συγκρούσεων, των οποίων η αναποτελεσματικότητα αν μη τι άλλο είναι ήδη παρούσα. Υπό τις συνθήκες αυτές, οι μηχανισμοί διαχείρισης των συγκρούσεων δε δίνουν κανένα θετικό και διαρκές αποτέλεσμα, καθώς οι παρεμβάσεις τους κρίνονται κυρίως βραχυπρόθεσμες σε αυτές τις χώρες (Walter, 2004: 375, 380· De Waal, 2007: 14· Natsios and Abramowitz, 2011: 20· Fahmi, 2012· Adetula, 2014: 14-15).

Πίνακας 2.6
Η κυκλική φύση των συγκρούσεων

Πηγή: Kim and Conceicao: 2010

2.5 Συμπεράσματα

Στο κεφάλαιο αυτό έγινε κατανοητό πως αυτό που έχει θεωρηθεί ως σύγκρουση αξιών και πολιτισμών, στην πράξη είχε συγκεκριμένες αξίες και συγκεκριμένους λόγους, χωρίς ωστόσο να μειώνει ούτε στο ελάχιστο την πολυπλοκότητα της περίπτωσης. Για άλλη μία φορά είδαμε ότι ο σχηματισμός της ταυτότητας στον εμφύλιο πόλεμο στο Σουδάν είναι οι δύο όψεις του ίδιου νομίσματος: η ισχυρή φυλετική ταυτότητα έχει τροφοδοτήσει τη σύγκρουση και η σύγκρουση έχει οδηγήσει στην ενίσχυση της φυλετικής ταυτότητας (De Waal, 2007: 2-5· Vale, 2011). Ένα τέτοιο περιβάλλον δε μπορεί παρά να αναβιώνει μέσα σε ένα αδύναμο κράτος της Αφρικής, να αναπαράγεται αντί να καταρρέει (Englebert and Hummel, 2005: 400), να πολιτικοποιεί τη στέρηση και τη φτώχεια (Cilliers and Schunemann, 2013), αποξενώνοντας και εξοβελίζοντας το σύνολο του πληθυσμού του, διχοτομώντας το (Knox, 2012: 34-36).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΑΠΟΣΧΙΣΗ ΚΑΙ Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΝΟΤΙΟΥ ΣΟΥΔΑΝ

3.1 Εισαγωγή

Η διακρατική σταθερότητα στην Αφρική τον 20^ο αιώνα σήμαινε σε μεγάλο βαθμό διατήρηση των συνόρων που είχαν χαραχθεί κατά την αποικιακή περίοδο. Το Σουδάν αντιπροσωπεύει μίαν σύγκλιση της αρχής *uti possidetis juris*, λαμβάνοντας κανείς υπόψη του τα όρια του Νότιου Σουδάν, του πιο σύγχρονου κράτους στην Αφρική (Byrne and Englebert, 2014: 2). Ενώ, τόσο ο ΟΗΕ όσο και η Αφρικανική Ένωση προώθησαν για πολύ καιρό την κρατική κυριαρχία και την εδαφική ακεραιότητα των συνόρων, επιθυμώντας κατά αυτό τον τρόπο να εκτονώσουν τις ενδοκρατικές συγκρούσεις μεταξύ Βορρά και Νότου, στο τέλος αφέθηκαν στην πίεση του νότιου Σουδάν για αυτοδιάθεση και απόσχιση, παρά τα πολλά άλματα ζητήματα και τους πολλούς κινδύνους που θα συναντούσε το νέο κράτος (Nicholson, 2013: 39-40). Όμως, αυτή η επιλογή «εξόδου» έγινε με τη βοήθεια της Συνολικής Ειρηνευτικής Συμφωνίας και με τη χρόνια επιθυμία να βρεθούν «μακριά» από το κράτος του Σουδάν (Musso, 2011: 11).

3.2 Περί αυτοδιάθεσης

Κατά καιρούς έχει ειπωθεί ότι το Νότιο Σουδάν παρακινήθηκε και καθοδηγήθηκε περισσότερο από την ευφορία της ανεξαρτησίας του από το Σουδάν, από τις πολιτικές δηλώσεις των ηγετών του για αυτοδιάθεση και από το πολύχρονο βίωμα των βίαιων συγκρούσεων του με το Βορρά, παρά από τις πρακτικές ικανότητες του ως ένα έθνος- κράτος (Jok, 2011: 2). Παρακάτω ακολουθεί η θεωρία γύρω από την αυτοδιάθεση, αντλώντας πληροφορίες από το Διεθνές Δίκαιο.

Η αρχή της αυτοδιάθεσης των λαών είναι μία από τις πλέον αμφισβητούμενες έννοιες του διεθνούς δικαίου, τόσο ως προς τη σημασία της, όσο και ως προς τα όρια

της. Από την αρχή της διακήρυξης της αρχής της αυτοδιάθεσης, δημιουργήθηκε ένας σκεπτικισμός και μία αμηχανία, που συνοδεύτηκε με υποθέσεις όπως ότι θα δυναμιτίσει τις σχέσεις των λαών, θα δυσαρεστήσει, θα φέρει αναταραχή και εξέγερση. Από την άλλη, με το τέλος της αποικιοκρατίας της δόθηκε το πρόσημο του δικαιώματος της ανεξαρτησίας (Ρούκουνας, 2004: 57· Sterio, 2013: 1). Όπως και να'χει είναι μία έννοια δυναμική που προσαρμόζεται στις αλλαγές και τις ανάγκες των εποχών, χωρίς να γίνεται ελαστική, αλλά ούτε και αυθαίρετη. Στο σημείο αυτό, δε θα είχε νόημα να αναφερθούμε γενικά περί αυτοδιάθεσης, αλλά να επικεντρωθούμε στα στοιχεία αυτά που μιλάνε για το δικαίωμα ορισμένων πληθυσμών και πιο συγκεκριμένα τον πληθυσμό αυτό που συνενώνει ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά (εθνοτικά, πολιτιστικά, θρησκευτικά, γλωσσικά κτλ) να διεκδικήσει την αυτονομία του σε σχέση με το κυρίαρχο κράτος. Αυτού του είδους η αυτοδιάθεση υιοθετείται από ομάδες που διεκδικούν ανεξαρτησία ή αυτονομία από το κυρίαρχο κράτος. Της δίδεται εθνικιστική ερμηνεία που εξισώνει το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης με το δικαίωμα μίας εθνικής ομάδας σε ανεξαρτησία από το πολυεθνικό κράτος στο οποίο υπάγεται. Μία πιο ήπια παραλλαγή της παραπάνω θέσης είναι αυτή που αφορά στα δικαιώματα των μειονοτήτων με κοινά χαρακτηριστικά και επιθυμεί μία αυξημένη πολιτιστική και πολιτική αυτονομία στα πλαίσια του πολυεθνικού κράτους. Η ερμηνεία αυτή είναι σύμφωνη με το πνεύμα των Διεθνών Συνθηκών που προστατεύουν τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα δικαιώματα των μειονοτήτων, και δη με τις επιταγές των εν λόγω συνθηκών περί του δικαιώματος συμμετοχής στην διακυβέρνηση του κράτους και της ανεξιθρησκίας (UNPO, 2006· Sterio, 2013: 1-2).

Συνεχίζοντας, καλό είναι να αναφερθεί η αδυναμία του ΟΗΕ να πλαισιώσει καταλλήλως την έννοια της αυτοδιάθεσης κι ο ρόλος του στο θέμα αυτό. Ενώ με το πέρας της αποικιακής περιόδου είχε ενθαρρυνθεί η αρχή της αυτοδιάθεσης και ο ίδιος ο ΟΗΕ ως οργανισμός του οποίου σκοπός ήταν ο σεβασμός και η συνέπεια στην αρχή της εδαφικής ακεραιότητας και της αυτοδιάθεσης, ενσωμάτωσε την αρχή της αυτοδιάθεσης σε πολλά κείμενα του και συνέχισε να επιβεβαιώνει την ισχύ της με κάθε ευκαιρία, δεν όπλισε την εν λόγω αρχή με συγκεκριμένο περιεχόμενο, το οποίο θα καθόριζε τα όρια εφαρμογής της. Αν μη τι άλλο, η περίοδος που ακολούθησε- η κατάρρευση του συστήματος του υπαρκτού σοσιαλισμού και το πέρασμα στην μεταψυχροπολεμική εποχή, αποκάλυψαν την αδυναμία του διεθνούς συστήματος όχι

μόνο να προστατέψει την εδαφική ακεραιότητα των κρατών, αλλά και να περιορίσει εν πολλοίς τις αποσχιστικές διεκδικήσεις των λαών (Carley, 1996: 3-4).

3.3 Περί απόσχισης

Αντίθετα με την αυτοδιάθεση, το δικαίωμα στην απόσχισή δεν ενθαρρύνθηκε από το διεθνές σύστημα. Η διατάραξη των εθνικών συνόρων ως επί το πλείστον αποφεύγεται: η παγκόσμια κοινότητα δε θέλει αλλαγή των συνόρων, συνεπώς δε θέλει ούτε την απόσχισή. Είναι λοιπόν προφανές ότι η διεθνής κοινότητα δεν αναγνωρίζει την απόσχισή ως μορφή εφαρμογής του δικαιώματος αυτοδιάθεσης, αντίθετα εννοεί την αυτοδιάθεση ως μία μορφή αυτοκυβέρνησης και αρνείται να προβεί σε οποιαδήποτε υποχώρηση, η οποία θα έρχεται σε ευθεία αντίθεση με την αρχή της εδαφικής ακεραιότητας και του σεβασμού των διεθνών συνόρων, οι οποίες θεωρούνται θεμελιώδεις για την λειτουργία του διεθνούς συστήματος. Δεν πρέπει άλλωστε κανείς να λησμονεί, ότι όπου η διεθνής κοινότητα αναγνώρισε το δικαίωμα αυτοδιάθεσης, μέσω της δημιουργίας ανεξάρτητου κράτους, όπως στην περίπτωση των πρώην Αποικιών, εφάρμοσε την αρχή του *utis possidetis juris*, σκοπός της οποίας ήταν η διασφάλιση των διεθνών συνόρων (Byrne and Englebert, 2014: 5).

Η απόσχισή είναι ένα φαινόμενο, ωστόσο, που υπάρχει εδώ και αιώνες, χαρακτηριστικό τόσο του ανεπτυγμένου όσο και του λιγότερο ανεπτυγμένου κόσμου-ένα ορόσημο γεγονός που δεν περιορίζεται ούτε χρονικά, ούτε χωρικά (Tir, 2005: 716· Pantazopoulos, 1995: 1). Παρόλα αυτά, η μεταπολεμική και μεταψυχροπολεμική εποχή παρείχαν το γόνιμο έδαφος για την ανάπτυξη των αποσχιστικών κινήματων, καθώς οι αποικιακές δυνάμεις αυθαίρετα χάραζαν τα σύνορα, μη «επιτρέποντας» την αφομοίωση των λαών μεταξύ τους, δημιουργώντας έτσι τεχνητά, θα μπορούσαμε να πούμε, κυρίαρχα κράτη. Πολλοί πολιτικοί αναλυτές έχουν χρησιμοποιήσει εναλλακτικά τον όρο απόσχισή (*secession*¹³) (Pantazopoulos, 1995: 1). Θέλοντας λοιπόν να προσπαθήσουμε να ορίσουμε την απόσχισή θα χρησιμοποιήσουμε σύγχρονες και λιγότερο σύγχρονες μελέτες πάνω στο θέμα. Η απόσχισή λοιπόν ορίζεται ως ένα μονομερές και ενίοτε βίαιο κίνημα για ανεξαρτησία μίας περιοχής

---

¹³ Οι λατινικές ρίζες της λέξης *secede* (απόσχισή) είναι “se” που σημαίνει «εκτός» και “cedere” που σημαίνει «να πάει». Στην σύγχρονη πολιτική ορολογία, η απόσχισή αναφέρεται στη δημιουργία ενός νέου κράτους μέσω της αποχώρησης μίας επικράτειας και του πληθυσμού της, όπου η επικράτεια αυτή στο παρελθόν ήταν μέρος ενός υπάρχοντος κράτους (Daoud, 2012: 3).

που βρίσκεται εντός των συνόρων ενός, συνήθως πολυεθνικού, κυρίαρχου και ανεξάρτητου κράτους (Pantazopoulos, 1995· Buchanan, 1997: 45, 53· Tir, 2005: 56). Από την άλλη, η διάσπαση αφορά στο αίτημα επίσημης αυτονομίας (Pantazopoulos, 1995: 1-2).

Πρέπει να γίνει κατανοητό, ότι η απόσχιση είναι μία από τις εναπομείνουσες επιλογές για τη δημιουργία νέων κρατών στο διεθνές σύστημα. Το 1999 η Bishai υποστήριξε ότι η απόσχιση αν και σημαντική τομή για τη θεωρία και τη μελέτη των Διεθνών Σχέσεων, εντούτοις παραμελείται συνεχώς από τους επιστήμονες τόσο ως θέμα όσο και ως πλαίσιο. Παρόλα αυτά, μπορούμε σήμερα να κατασταλάξουμε και να συμφωνήσουμε στο ότι η απόσχιση αποκτά όλο και μεγαλύτερο ενδιαφέρον για την επιστήμη των ΔΣ. Σοβαρά αποσχιστικά κινήματα μπορούν να επηρεάσουν τις σχέσεις μεταξύ των κρατών, παρουσιαζόμενα στο σύστημα ως το δίλημμα του αν πρέπει ή όχι να αναγνωριστούν ως ανεξάρτητα κράτη και επομένως αν πρέπει ή όχι να τους παραχωρηθεί το νομικό καθεστώς της κυριαρχίας κι ως εκ τούτου η τη θέσπιση διεθνών σχέσεων μαζί τους. Η άναρχη φύση του διεθνούς συστήματος αντικατοπτρίζει τη δυσκολία αυτή και το ίδιο το διεθνές σύστημα επηρεάζεται άμεσα από τις αποσχιστικές διεκδικήσεις, μιας και η επιτυχία ή αποτυχία τους καθρεφτίζει τη σχετική ισορροπία της ένταξης μεταξύ των αρχών της αυτοδιάθεσης και της εδαφικής ακεραιότητας. Όσο πιο επιτυχημένα η αρχή της αυτοδιάθεσης μετασχηματίζει τις αποσχιστικές διεκδικήσεις σε ανεξάρτητα κράτη, τόσο μεγαλύτερη είναι η απειλή για τη σταθερότητα και τη νομιμότητα του συστήματος. Εδώ μπορούμε να εντοπίσουμε και το παράλογο αν όχι παράδοξο της φύσης του συστήματος: αποφεύγεται η δημιουργία νέων κρατών διότι δημιουργεί σύγχυση στην εδαφική νομιμότητα των συνόρων και στις σχέσεις μεταξύ των κρατών, αλλά δε μπορεί να ειπωθεί το ίδιο για ένα κράτος που βιώνει μακροχρόνια σύγκρουση, γεννώντας μεγάλο αριθμό εκτοπισμένων ανθρώπων, όπως και πολλά άλλα (Bishai, 1999: 11-12).

Εμείς θα υποστηρίξουμε, ότι η έντονη και μακροχρόνια βία, καθώς και τα ευάλωτα και ασταθή κράτη μπορούν να μετατρέψουν τις ενδοκρατικές συγκρούσεις σε αποσχιστικές διεκδικήσεις (Englebert and Hummel, 2005: 406). Δεδομένου ότι το διεθνές σύστημα διογκώνεται με τέτοια καταπιεστικά καθεστώτα και δεδομένου ότι τα αποσχιστικά κινήματα συχνά αγωνίζονται με αιματηρή αγριότητα, το να τους επιτραπεί η απόσχιση φαίνεται να είναι ο μόνος τρόπος για επίλυση του προβλήματος.

Στην περίπτωση της σύγκρουσης Βορρά- Νότου, η απόσχιση του Νότου κάθε άλλο παρά βελούδινη ήταν. Και η Συνολική Ειρηνευτική Συμφωνία σχηματίστηκε τετελεσμένα σχεδόν ως ένας διακανονισμός που θα άνοιγε το δρόμο για μία νέα σχέση μεταξύ της κυβέρνησης και του SPLM/ A, εντούτοις λίγα πράγματα λειτούργησαν από τη Συμφωνία (Kayombo, 2015: 21-22).

3.4 Συνολική Ειρηνευτική Συμφωνία (CPA)

Η υπογραφή της ΣΕΣ από την κυβέρνηση και τον SPLM /A στη Naivasha της Κένυας την 9^η Ιανουαρίου το 2005, τερμάτισε τον εικοσαετή εμφύλιο πόλεμο- τον μακροβιότερο πόλεμο στην Αφρική. Ο Joel Adechí από το Μπενίν, ο τότε πρόεδρος του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, το περιέγραψε ως ιστορική στιγμή μίας μεγάλης ευκαιρίας για τη χώρα. Η ΣΕΣ συνέβη ως αποτέλεσμα των διπλωματικών προσπαθειών υπό την καθοδήγηση της Ανατολικής Αφρικανικής Περιφερειακής Οργάνωσης (EARO) και της Διακυβερνητικής Αρχής για την Ανάπτυξη (IGAD) και βρήκε ισχυρή υποστήριξη από τη διεθνή κοινότητα, ιδιαίτερα τις ΗΠΑ, το Ηνωμένο Βασίλειο, τη Νορβηγία, την Ιταλία και άλλες σε λιγότερο βαθμό. Η ΣΕΣ έληξε τον πόλεμο μεταξύ Βορρά και Νότου και προσπάθησε να ισορροπήσει τόσο την επιμονή του Εθνικού Κόμματος για τη διατήρηση του ισλαμικού νόμου στο Βορρά, όσο και το αίτημα του SPLM/A για ένα «Νέο Σουδάν». Η ΣΕΣ καθιέρωσε μία αυτονομία έξι ετών για το Νότο, ενσωματώνοντας συμφωνίες για τα όρια, την κρατική ασφάλεια (όπου οι Νότιοι αντάρτες έπρεπε να ενσωματωθούν στον στρατό του κράτους) και την κοινή χρήση των εσόδων από το πετρέλαιο που βρίσκεται ως επί το πλείστον στο Νότο. Επιπλέον, καθορίστηκε ένα χρονοδιάγραμμα στο οποίο ο Νότος θα συμμετείχε σε ένα δημοψήφισμα, όπου θα αποφάσιζε την παραμονή ή την απόσχιση του από το Σουδάν (Lunn, 2006: 7-8· Jobbins, 2008: 5· Fahmi, 2012).

Έτσι, ο Νότος απέκτησε υψηλό βαθμό αυτονομίας κατά τη μεταβατική περίοδο των έξι ετών, τα οποία προηγούνταν του δημοψηφίσματος. Η κυβέρνηση του Νότιου Σουδάν και η Νομοθετική Συνέλευση του Νότιου Σουδάν (SSLA) ιδρύθηκαν. Στην περιοχή του Νότου επετράπη να έχει κοσμικά νομικά και τραπεζικά συστήματα και κυρίως να διατηρήσει τον SPLA ως δικό του στρατό. Οι Ένοπλες Δυνάμεις του

Σουδάν (SAF) και ο SPLA κλήθηκαν να αναδιαταχθούν στις δύο πλευρές των αρχικών συνόρων (1956), όπου θα λάμβαναν χώρα περιπολίες από ad-hoc κοινές ολοκληρωμένες μονάδες (JIUs) που θα σχηματίζονταν από μικτές στρατιωτικές μονάδες. Επιπλέον, οι δύο περιοχές θα μοίραζαν σε ίση βάση τους φυσικούς πόρους που βρίσκονται στα νότια εδάφη, συμπεριλαμβανομένου του πετρελαίου: τα έσοδα σύμφωνα με την ΣΕΣ θα χωρίζονταν 49% - 49% μεταξύ της κεντρικής κυβέρνησης και της κυβέρνησης του Νότιου Σουδάν, ενώ το υπόλοιπο 2% θα αναδιανεμόταν στις τοπικές περιοχές που το παρήγαγαν (Musso, 2011: 9)

Στο τέλος, σύμφωνα με την Πράξη του Δημοψηφίσματος του Νότιου Σουδάν, το δημοψήφισμα σήμαινε τη διαδικασία αποδοχής των απόψεων του λαού του νότιου Σουδάν για αυτοδιάθεση, σύμφωνα με τις διατάξεις του συντάγματος (Widdtallah, 2012: 45-46). Στις 9 Ιουλίου το δημοψήφισμα με 98,83% υπέρ της απόσχισης, δημιούργησε μία νέα δημοκρατία ξεχωριστά από το βόρειο Σουδάν (Khabure, 2013).

Ωστόσο, θεωρείται από πολλούς ότι η ΣΕΣ χάρεσε πολλά καρπούζια κάτω από την ίδια μασχάλη σπασμωδικά, με αποτέλεσμα να καθίσταται επιρρεπής σε πολλές προκλήσεις (Fahmi, 2012). Ο Jobbins (2008: 12-13) συμφωνεί με αυτή την παραδοχή και εξηγεί ότι η ΣΕΣ απέτυχε να αντιμετωπίσει το πιο σημαντικό θέμα στο Σουδάν: «Τι είναι Σουδάν;» Η ερώτηση αυτή απέχει πολύ από το να θεωρηθεί ένα υπαρξιακό τρίπτυχο. Αρθρώνει τις σημαντικές διαφορές- την πολυδιασπασμένη αποσύνθεση ενός κράτους, τον τρόπο που νοσηματοδοτεί κανείς τον εαυτό του, τις σχέσεις μέσα στις κοινωνικές τάξεις, την προβολή ενός κοινωνικού αυθαίρετου που μετουσιώνεται σε πολιτική οντολογία. Επιπλέον, οι διαφορές μεταξύ των κοινωνικά κατασκευασμένων ταυτοτήτων στο Σουδάν δεν διαχειρίστηκαν καταλλήλως, προκειμένου να αναζητηθούν λύσεις ή η ανακατασκευή της εθνικής ταυτότητας και τη δημιουργία ενός πιο πλουραλιστικού συστήματος. Αντ'αυτού, με το να αναγνωρίζει τις διαφορές αυτές αφήνοντας τις अपαράλλαχτες, τους προσέθεσε εξουσία και ταυτόχρονα δίνει στους ηγέτες στα Βόρεια το δικαίωμα να συνεχίσουν την αραβο-ισλαμική ατζέντα τους.

Το φάος και το χάος της ΣΕΣ οφείλεται στις υπερβολικές προσδοκίες που θέτει η συμφωνία, για τις σχέσεις μεταξύ Βορρά και Νότου, αφήνοντας όμως σχεδόν εντελώς απέξω οποιαδήποτε άλλη περιοχή. Η επιθυμία να τερματιστεί ολοκληρωτικά ο πολύχρονος πόλεμος στο Σουδάν, χωρίς την παραμικρή υπόνοια επιστροφής, έδωσε το χώρο σε παγίδες και ασάφειες, με αποτέλεσμα να έχουν προκύψει κοντόφθαλμες ρυθμίσεις, που θεωρήθηκε ότι θα εξανέμιζαν τις ανισοροπίες ενός χρόνιου πολέμου

και των αιτιών του και ότι θα επέτρεπαν σε ένα «Νέο Σουδάν» να αναδυθεί (De Waal, 2007: 20· Musso, 2011: 11-12).

3.5 Η «γέννηση» του Νότιου Σουδάν

Από το μακρύ δρόμο στην ειρήνη, η Συμφωνία κατέληξε στην απόσχιση της νότιας περιοχής του Σουδάν, δημιουργώντας το Νότιο Σουδάν. Αυτή τη στιγμή, το Νότιο Σουδάν δεν είναι κάτι παραπάνω από μία γεωγραφική έκφραση. Περιέχει περισσότερο από εξήντα πολιτιστικές και γλωσσικές ομάδες, καθεμία από τις οποίες έχει μία ισχυρή αίσθηση προσκόλλησης, αυτοαναφοράς και αφοσίωσης στη φυλή τους, παρά στο έθνος τους. Έχει χαρακτηριστεί ως τεχνητό κρατικό μάρφωμα- ένα κράτος χωρίς κράτος- μία περιοχή χωρίς νόμο (Widdtallah, 2012: 51). Παρόλα αυτά, είναι δύσκολο να αξιολογηθεί η βιωσιμότητα του, έστω και τώρα. Η οικοδόμηση ενός κράτους είναι ένα εξαιρετικά δύσκολο έργο, πόσο μάλλον για το Νότιο Σουδάν, που ήταν πάντα το λιγότερο ανεπτυγμένο μέρος ενός ήδη υπανάπτυκτου Σουδάν. Η χώρα έχει κακές υποδομές (σχεδόν όλες οι συγκρούσεις έλαβαν χώρα στο νότιο κομμάτι), μικρή εμπειρία στην αυτό-διακυβέρνηση και τη διοίκηση, ενώ τα ιδρύματα εκπαίδευσης και υγείας είναι υποτυπώδη. Τα μόνα έσοδα που έχει ο Νότος έρχονται αποκλειστικά από το πετρέλαιο (Ottaway and El-Sadany, 2012: 8).

Με αφορμή αυτό, θα πρέπει να αναφέρουμε ότι πολλοί στέκονται σε αυτό το αναγκαστικό «πάντρεμα» του Νότιου Σουδάν με το Σουδάν. Το Νότιο Σουδάν με την απόσχιση του πήρε μαζί του και το 75% της παραγωγής πετρελαίου της χώρας. Ωστόσο, οι εξαγωγικές υποδομές- οι αγωγοί και τα λιμάνια - βρίσκονται βόρεια (όπως δείχνει κι ο Πίνακας 2.5 του προηγούμενου κεφαλαίου). Οι δύο χώρες απέτυχαν να ρυθμίσουν μια σειρά από συνοριακά ζητήματα και δεν συμφώνησαν σχετικά με τα τιμολόγια ή τα τέλη για τη χρήση των αγωγών του βορρά. Τον Δεκέμβριο του 2011, το βόρειο Σουδάν άρχισε μονομερώς την εκτροπή του πετρελαίου του Νότιου Σουδάν στα δικά του διυλιστήρια για να το πωλεί παράνομα στις διεθνείς αγορές. Το Νότιο Σουδάν απάντησε κλείνοντας τις πετρελαιοπηγές του. Αυτό είχε ως συνέπεια να ενισχύσει η απροθυμία του Νότιου Σουδάν να ασχοληθεί με τον βόρειο γείτονά του. Για τον λόγο αυτό το Νότιο Σουδάν έχει αναπτύσει σχέδια για την κατασκευή ενός νέου αγωγού πετρελαίου που θα πηγαίνει ανατολικά

προς τις ακτές της Κένυας (βλ. Πίνακα 3.1). Μολαταύτα, κάτι τέτοιο πέρα από εξαιρετικά δύσκολο, δε δύναται στο να σταματήσουν εκεί οι προκλήσεις για το νέο κράτος (Ottaway and El-Sadany, 2012: 8· Riegl and Dobos, 2014: 185-186).

Πίνακας 3.1
Οι υπάρχουσες και δυνητικές πετρελαϊκές οδοί

Πηγή: The Economist, <http://www.economist.com/news/middle-east-and-africa/21578402-east-africa-danger-throwing-away-part-its-new-found-oil>
[πρόσβαση: 26/1/2017]

Αν μη τι άλλο, οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει το νέο κράτος εντοπίζονται στην τοποθεσία του, στην ύπαρξη ορισμένων φυσικών πόρων στα εδάφη του· βρίσκεται στην ασταθή περιοχή της Κεντρικής Αφρικής, στο μεταίχμιο της Αραβικής και της Υποσαχάριας Αφρικής: μία περιφέρεια μικτή από Ισλαμικούς, Χριστιανικούς,

ανιμιστικούς πληθυσμούς. Στα σύνορα της υπάρχουν εξίσου ασταθή κράτη, με πολύ χαμηλή ανάπτυξη και ανησυχητικούς δείκτες (βλ. Διάγραμμα 3.1 και Πίνακα 3.2) (Riegl and Dobos, 2014: 186-187).

Πίνακας 3.2

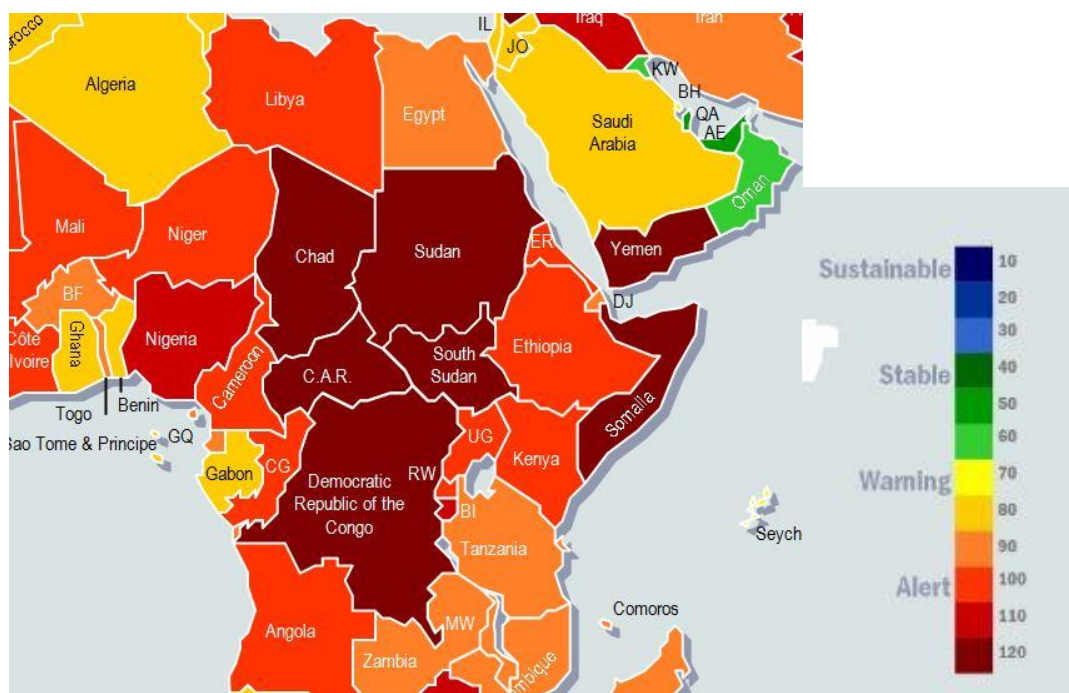
Τα κράτη υψηλού κινδύνου στον Δείκτη Εύθραστης Κατάστασης

	Total	Demographic Pressures	Refugees and IDPs	Group Grievance	Human Flight	Uneven Development	Poverty and Economic Decline	Legitimacy of the State	Public Services	Human Rights	Security Apparatus	Factionalized Elites	External Intervention
1 Somalia	114,0	9,7	9,7	9,4	9,5	9,3	9,0	9,5	9,0	9,7	9,7	10,0	9,5
2 South Sudan	113,8	9,9	10,0	9,9	6,6	9,0	9,3	9,7	10,0	9,7	10,0	9,7	10,0
3 Central African Republic	112,1	8,7	10,0	9,3	7,2	9,9	8,6	9,8	10,0	9,9	9,2	10,0	9,5
4 Sudan	111,5	9,0	10,0	9,8	9,1	7,6	8,7	9,8	9,1	9,3	9,2	10,0	9,9
4 Yemen	111,5	9,5	9,6	9,5	7,5	8,4	9,4	9,4	9,3	9,4	10,0	9,5	10,0
6 Syria	110,8	8,4	10,0	10,0	8,6	7,4	7,8	10,0	8,9	9,8	10,0	9,9	10,0
7 Chad	110,1	9,9	9,8	8,5	8,9	9,3	8,0	9,2	9,8	9,3	9,1	9,8	8,5
8 Congo (D. R.)	110,0	9,1	9,7	9,7	6,8	8,9	8,1	9,3	9,7	10,0	9,2	9,8	9,7

Πηγή: <http://fsi.fundforpeace.org/> [πρόσβαση: 26/1/2017]

Πίνακας 3.3

Τα κράτη που συνορεύει το Νότιο Σουδάν

Πηγή: <http://fsi.fundforpeace.org/map/2016heatmap.png> [πρόσβαση: 26/1/2017]

Με τα παραπάνω, το Νότιο Σουδάν αντιμετωπίζει πολλές προκλήσεις και ήδη έχουν ξεκινήσει απαισιόδοξες αναλύσεις για το νέο αποτυχημένο κράτος της Αφρικής. Ωστόσο και χωρίς να κρίνονται οι αναλύσεις αυτές ως προς τα επιχειρήματα και τη λογική του, οφείλουν να επανεξεταστούν με μία πιο κριτική ματιά. Το χρονικό πλαίσιο δεν δύναται για συμπεράσματα ρεαλιστικά: προς στιγμνή μόνο αποκλίσεις μπορούμε να λάβουμε και υποθετικά σενάρια, ειδικά αν λάβουμε το χρόνο που χρειάστηκαν άλλα κράτη για να οικοδομηθούν. Από την άλλη όμως, δε μπορούμε να μη δώσουμε σημασία σε ορισμένα καίρια ζητήματα που απασχολούν το Νότιο Σουδάν. Ζητήματα όπως η ταυτότητα του νέου κράτους και το αν ο στρατός μπορεί να δημιουργήσει πολιτικές δομές στην κοινωνία, είναι σημαντικά. Ο SPLA είναι μακράν ο μεγαλύτερος εργοδότης ης χώρας, εξού και το πρόγραμμα Αφοπλισμού Αποστράτευσης και Αποκατάστασης της ΣΕΣ που υποστηρίζεται από τον ΟΗΕ, έχει αποδειχθεί αναποτελεσματικό μέχρι σήμερα, με τις επιχειρήσεις αφοπλισμού συχνά να αντιμετωπίζουν έντονη και σθεναρή αντίδραση λόγω των αναγκών αυτοάμυνας από τις τοπικές κοινότητες και λόγω των εσωτερικών

εθνοτικών εντάσεων. Εκτιμάται ότι 720.000 περίπου όπλα κρατούνται ιδιωτικά στο Νότιο Σουδάν και ο μισθός των στρατιωτών θεωρείται από τους πολύ καλούς (100\$ το μήνα), ειδικά αν λάβει κανείς υπόψη του ότι μέχρι στιγμής δεν έχουν βρεθεί εναλλακτικές λύσεις πολιτικής στο ίδιο επίπεδο. Ως εκ τούτου, θεωρείται λογικό να υποστηρίζεται από ορισμένους ότι η πολιτική μετάβαση του SPLM/ A θα επιτευχθεί μόνο μετά από μία αλλαγή των γενεών κι αυτό ακόμη μπορεί να μην είναι αρκετό αν δεν έχουν επενδυθεί πόροι στην κατάρτιση της μελλοντικής άρχουσας τάξης και την ανάπτυξη ικανοτήτων διοίκησης (Musso, 2011: 19).

Εν ολίγοις, είναι αδύνατο να οικοδομηθεί μία διαρκής ειρήνη μεταξύ του Σουδάν και του Νότιου Σουδάν και στο εσωτερικό των δύο χωρών, μέσω ξεχωριστών και αποσπασματικών διορθώσεων. Οι μεσολαβητές των δύο χωρών αφού δοκίμασαν οτιδήποτε ήταν δυνατόν για να προλάβουν ή να επιλύσουν νέες συγκρούσεις μεταξύ των δύο χωρών, ολοένα και περισσότερο συνειδητοποιούν ότι η ειρήνη θα καρκίνοβατεί για όσο διάστημα οι δύο κυβερνήσεις υπονομεύονται από εσωτερικές διαιρέσεις και συγκρούσεις¹⁴. Ενδεχομένως, να χρειάζεται και τα δύο κράτη να εργαστούν και να συνεργαστούν για να αποκαταστήσουν τις σχέσεις τους και την εμπιστοσύνη τους (Tubiana, 2013)

3.6 Συμπεράσματα

Το αν τελικά η απόσχιση οξύνει ή αποσυμπιέζει την ένταση τη βία και απομακρύνεται- έστω και σταδιακά- από τον φαύλο κύκλο των συγκρούσεων, είναι κάτι που λίγοι μπορούν να απαντήσουν με σιγουριά (Bishai, 1999: 40,57,66,160). Είναι δύσκολο για το Νότιο Σουδάν να επανακάμψει γρήγορα και άμεσα ως ένα νέο και ανανεωμένο κράτος. Οι μακροχρόνιες κι αιματηρές συγκρούσεις που λάμβαναν χώρα στο νότιο κομμάτι του Σουδάν, το σημερινό Νότιο Σουδάν, καθυστερούν την όποια ανάπτυξη και δεν θα πρέπει να ξεχνάμε ότι το 2005 κατά τη χρονική στιγμή της υπογραφής της ΣΕΣ, ο Νότος υπέγραφε να «αναστήσει» το εσωτερικό του από το

---

¹⁴ Οι συγκρούσεις στο Νότιο Σουδάν μεταξύ των διάφορων ανταγωνιστικών φατριών και εθνοτικών ομάδων θεωρείται ότι προκαλούν την πιο βίαιη αποσταθεροποίηση της χώρας, σε σχέση με την αντιπαράθεση με το Σουδάν (Kayombo, 2015: 69,75)

μηδέν. Όπως και να 'χει, η εμφάνιση των δύο ανεξάρτητων χωρών είναι μία δυναμική γεωγραφική αλλαγή που θα προσφέρει την ευκαιρία για μία νέα αρχή (Martel, 2011).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Αν και οι εθνικιστές τόσο του Βορρά όσο και του Νότου θα ισχυρίζονταν ότι το Σουδάν υπάρχει εδώ και χιλιάδες χρόνια, εντούτοις έγινε αναγνωρίσιμο ως κράτος μόνο στα τέλη του 19^{ου} αιώνα – αρχές 20^{ου}. Πριν από τότε ήταν ένα σύνολο μικρών μη ιεραρχημένων πολιτικών οντοτήτων, εξελισσόμενων σε σουλτανάτα και εμπορικών βασιλείων κατά μήκος του Νείλου. Το Τουρκο-Αιγυπτιακό καθεστώς συγχώνευσε αυτές τις οντότητες, αλλά δεν ήταν σε θέση να εδραιώσει τον έλεγχο στο Νότο και σε άλλες περιφέρειες. Αντ'αυτού, μια μορφή οικονομικής εκμετάλλευσης συστάθηκε, με το Νότο να αποτελεί στόχο επιδρομών- συμπεριλαμβανομένων των σκλαβο-επιδρομών- από δυνάμεις υποστηριζόμενες από την εξουσία, ενώ αποκλείστηκε από την ανάπτυξη της υπόλοιπης κοινότητας. Η Αγγλο-Αιγυπτιακή κυριαρχία επέμεινε στο να εγκαθιδρυθεί κεντρική αρχή.

Κατά τη διάρκεια του 1920, ο Νότος ήταν ειρηνικός, ωστόσο ακολουθούμενος μία εξέγερση που έλαβε χώρα το 1922, κατέληξε στο να αποκλειστεί από το Βορρά μέσω της Κλειστής Επαρχιακής Διάταξης (Closed district Ordinance). Για πολύ καιρό θεωρήθηκε ότι το πεπρωμένο του Νότου θα συνεχιζόταν να εξαρτάται από τη βρετανική κηδεμονία και προστασία ή ενδεχομένως να αποτελούσε μία ξεχωριστή αποικία της Ανατολικής Αφρικής. Ωστόσο, το 1947 αποφασίστηκε ότι ο Νότος θα παρέμενε τμήμα του Σουδάν. Σημειωτέον, η εκπαίδευση στο νότιο Σουδάν είχε παραμεληθεί και η κουλτούρα των Βόρειων κυριαρχούσε στο πολιτικό και κοινωνικό σύστημα.

Μετά από μία μεταβατική περίοδο τριών ετών, η Βρετανία χορήγησε τελικά την ανεξαρτησία της χώρας το 1956, παραδίδοντας την εξουσία, τον έλεγχο του στρατού και των δημόσιων υπηρεσιών και τη διαχείριση των οικονομικών πόρων στις ελίτ του Βορρά (El-Battahani, 2006).

Στο σημείο αυτό μπορούμε να πούμε ότι η κατανόηση της δυναμικής των όσων συνέβησαν στο Σουδάν απαιτεί μία σε βάθος κατανόηση της ιστορίας της σχέσης μεταξύ των περιθωριοποιημένων περιφερειών και της αραβικής-μουσουλμανικής ελίτ. Ενώ η αποικιακή διοίκηση μπορεί να κατηγορηθεί ότι χάραξε την οδό για την αρνητική εξέλιξη στη μετα-αποικιακή εποχή, οι εθνικές κυβερνήσεις που ακολούθησαν ήταν εξίσου υπεύθυνες για την κακή ανάπτυξη, την κακο-

διαχείριση και την έλλειψη της ικανότητας να λαμβάνουν υπόψη τους τα τοπικά κοινωνικά αιτήματα. Η κατάσταση που βίωσε το κράτος του Σουδάν διαφάνηκε από έντονη σύγχυση στην πολιτική σκηνή με εύθραυστους πολιτικούς φορείς που δεν ιεράρχησαν ένα σαφές πλάνο εναλλακτικών λύσεων για το status quo, δίνοντας χώρο σε έναν μεγάλο αριθμό επίμονων παραπόνων, διακρίσεων και μακροχρόνιων συγκρούσεων (Keller, 2002: 2).

Παρά το γεγονός ότι η ταυτότητα υπήρξε κεντρικός παράγοντας στην εμφάνιση και επανεμφάνιση των ενδοκρατικών συγκρούσεων μεταξύ Βορρά και Νότου, οι πολλές κρίσεις που αντιμετώπισε η χώρα, πλέον, θα πρέπει να μελετώνται υπό τους όρους της διχοτόμησης του κέντρου και της περιφέρειας· της μη διαχείρισης του κοινωνικο- πολιτισμικού πλουραλισμού· τη μη ισότιμη πολιτική εκπροσώπηση· τον άνισο καταμερισμό των πόρων κοκ. Εκτός αυτών, ο αυταρχικός συγκεντρωτισμός υπήρξε ένα από τα κοινά χαρακτηριστικά του ανεξάρτητου αφρικανικού κράτους και μία από τις χειρότερες κληρονομίες που απορροφήθηκαν από τον πρώιμο Αφρικανικό εθνικισμό από την εποχή της αποικιοκρατίας κι έπειτα. Οι αποσταθεροποιητικές επιπτώσεις του είναι περισσότερο αισθητές στα μεγάλα μεγέθους κράτη, τα οποία ανεξάρτητα από την εθνοτική ή θρησκευτική σύνθεση τους, αντιμετώπισαν προβλήματα περιθωριοποίησης και σύγκρουσης (Englebert and Hummel, 2005: 406,409· Keller, 2002: 5). Σε γενικές γραμμές, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η Αφρική παραμένει η πιο θρησκευτική ήπειρος παγκοσμίως και υπάρχει ένα πανταχού παρόν δυναμικό τόσο για το Ισλάμ όσο και για τον Χριστιανισμό που πρέπει να χρησιμοποιείται για να πολιτικοποιήσει τη στέρηση και τη φτώχη διακυβέρνηση (Cilliers and Schunemann, 2013).

Ενδεχομένως, το πιο δύσκολο ερώτημα να είναι το πώς οι ηγέτες των κοινωνιών αυτών θα βελτιώσουν τις πολιτικές τους συμπεριλαμβάνοντας τη βελτίωση της ατομική ευημερίας των λαών τους, όταν δεν είναι στα άμεσα συμφέροντα τους να παραδώσουν την εξουσία τους, να αναδιανείμουν τους πόρους κοκ. Έτσι, γεννάται από αυτό το ερώτημα ένα άλλου είδους ερώτημα- τρόπον τινά ηθικό: πόσο θεμιτή είναι η διαίρεση μίας κοινωνίας, η απόσχιση μίας εδαφικής επικράτειας κι όχι η συνύπαρξη των λαών, μόνο και μόνο γιατί η πολιτική ηγεσία μίας χώρας επιμένει στα αντιδημοκρατικά πλαίσια; (Walter, 2004: 385· Englebert and Hummer, 2005: 405,407-408) Αν μάλιστα λάβουμε υπόψη την αρχική παραδοχή στην εργασία, ότι το Σουδάν περιγράφεται ως ο μικρόκοσμος της Αφρικής, τότε με αυτό υποδηλώνεται η τάση οι εξελίξεις στο εσωτερικό να αντηχούν στην υπόλοιπη

Αφρική. Και ο αντίκτυπος της απόσχισης στην Αφρική μπορεί να αποτελεί πρόσφατο γεγονός, αλλά είναι φρόνιμο να υποθέσουμε ότι θα έχει μακροπρόθεσμα αποτελέσματα (Widdtallah, 2012: 56).

Με δεδομένη την πορεία των γεγονότων, δεν υπάρχει λοιπόν αμφιβολία ότι η απόσχιση του Νότου δεν είναι ένα βασικό στάδιο στην ιστορία του μετά την ανεξαρτησία Σουδάν. Ορισμένοι υποστηρίζουν ότι η απόσχιση ήταν το αναπόφευκτο αποτέλεσμα μίας αποτυχημένης συνύπαρξης μεταξύ Βόρειων και Νότιων. Άλλοι βλέπουν την απόσχιση ως έκφραση των πιέσεων που επιβάλλονται από εξωτερικούς παράγοντες. Όποιας κι αν είναι η αιτία, το Σουδάν και το Νότιο Σουδάν χρειάζονται τώρα περισσότερο από ποτέ να αναθεωρήσουν τις διμερείς τους σχέσεις και να σκεφτούν εκ νέου κι από κοινού την οικοδόμηση των σχέσεων αυτών με ένα νέο όραμα (Widdtallah, 2012: 59).

Πάντως, με ή χωρίς το Σουδάν, το Νότιο Σουδάν και συγκεκριμένα οι ηγέτες του θα πρέπει να γίνουν ιδιαίτερα προσεκτικοί στο γεγονός ότι η νέα τους χώρα έχει ξεκινήσει τον μακρύ κι ανοιχτό αγώνα προς τη δημοκρατία και την ειρήνη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Ρούκουνας, Ε., (2004) *Διεθνές Δίκαιο. Σχέσεις Διεθνούς και Εσωτερικού Δικαίου. Τρόποι Παραγωγής του Διεθνούς Δικαίου*, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα

Obadia, L., (2008) *Η Ανθρωπολογία των Θρησκειών* [μτφ] Παπαχρίστου Ν., Εκδόσεις Πολύτροπον, Αθήνα

Ξενόγλωσση

Adetula, V.A., (2014) *African Conflicts, Development and Regional Organisations in the Post-Cold War International System*, Current African Issues, Uppsala University

Akinsaya, A.A., (2010) *Afro-Arab Relations and the North Africa*, Africa Institute of South Africa, Egypt

Bishai, L.S., (1999) *Secession and the Theory and Practice of International Relations*, School of Economic & Political Science, London

Buchanan, A., (1997) Theories of Secession, *Philosophy and Public Affairs*, **26**, 31 – 61

Bujra, A., (2002) *African Conflicts: Their Causes and Their Political and Social Environment*, Development Policy Management Forum, United Nations Economic Commission for Africa, Ethiopia

Byrne, H., Englebert, P., (2014) Shifting Grounds for African Secessionism? In Jordi Tomas and Wolfgang Zeller, ed., *Secessionism in Africa*, London: Palgrave

Carley, P., (1996) *Self-Determination: Sovereignty, Territorial, Integrity and the Right to Secession*, Report From a Roundtable Held in Conjunctions, U.S. Department of State's Policy Planning Staff, United States Institute of Peace

- Daoud, D.M., (2012) *Factors of Secession: The Case of South Sudan*, University of Saskatchewan, Canada
- De Waal, A., (2007) *Sudan: What Kind of State? What Kind of Crisis?* Crisis States Research Centre and LSE, London
- Duffield, M., (2011) Post-Modern Conflict: Warlords, Post-adjustment States and Private Protection, *Civil Wars*, **1**, 65 – 102
- Englebert, P., Hummel, R., (2005) Let's Stick Together: Understanding Africa's Secessionist Deficit, *African Affairs*, **104**, 399 – 427
- Fearon, J.D., (2003) Ethnic and Cultural Diversity by Country, *Journal of Economic Growth*, **8**, 195 – 222
- Fearon, J.D., (2004) Why Do Some Civil Wars Last so Much Longer than Others? *Journal of Peace Research*, **41**, 275 – 301
- Fearon, J., Laitin, D., (2000) Violence and the Social Construction of Ethnic Identity, *International Organization*, **54**, 845 – 877
- Fearon, J., Laitin, D., (2006) *Sudan Narrative*, Stanford University
- Jackson, R.H., Rosberg, C., (1982) Why Africa's Weak States Persist: The Empirical and Juridical in statehood, *World Politics*, **35**, 1 – 24
- Jackson, R., (2002) Violent Internal Conflict and the African State: Towards a Framework Analysis, *Journal of Contemporary African Studies*, **20**, 29 – 52
- Jobbins, M., (2008) *The CPA Implementation: Taking Stock in Implementing Sudan's Comprehensive Peace Agreement: Prospects and Challenges*, Africa Program, Woodrow Wilson International Center for Scholars, Washington D.C.
- Johnson, D.H., (2014) *Federalism in the History of South Sudanese Political Thought*, Rift Valley Institute Research Paper 1, United Kingdom
- Jok, M.J., (2011) *Diversity, Unity and Nation Building in South Sudan*, United States Institute of Peace: Washington D.C.
- Kaufmann, C., (1996) Possible and Impossible Solutions to Ethnic civil Wars, *International Security*, **20**, 136 – 175
- Kaufmann, S.J., (2006) Symbolic Politics or Rational Choice? Testing Theories of Extreme Ethnic Violence, *International Security*, **30**, 45 – 86
- Kayombo, J.H., (2015) *Oil and the Two Sudans: A Curse or a Blessing?* Norwegian University of Life Sciences, Norway
- Kebbede, G., (1997) Sudan: The North – South Conflict in Historical Perspective, *Contributions in Black Studies*, **15**, 15 – 45

- Keller, E.J., (2002) Culture, Politics and the Transnationalization of Ethnic Conflict in Africa: New Research Imperatives, *Polis*, **9**, 81 – 95
- Kim, N., Conceicao, P., (2010) The Economic Crisis, Violent Conflict and Human Development, *International Journal of Peace Studies*, **15**, 29 – 43
- Knox, C., (2012) *The Secession of South Sudan: A Case Study in African Sovereignty and International Recognition*, Political Science Student Work, Paper 1
- Kuel, M.J., (2012) *Conflict of National Identity in Sudan*, University of Helsinki, Finland
- Lunn, J., (2006) *Sudan: The Elusive Quest for Peace*, International Affairs and Defense Section, House of Commons Library, UK
- Musso, G., (2011) *From One Sudan to Two Sudan: From War to Peace?* Istituto Per Gli Studi Di Politica Internazionale, Working Paper
- Natsios, A.S., Abramowitz, M., (2011) Sudan's Secession Crisis. Can the South Part From the North Without War? *Foreign Affairs*, **90**, 19 – 26
- Nicholson, M.J., (2013) *South Sudan's Secession in Contemporary Africa*, University of the Witwatersrand, South Africa
- Obehi, S.O., (2013) *Between Secession and Federalism: The Independence of South Sudan and the Need for a Reconsidered Nigeria*, University of Benin, Nigeria
- Ottaway, M., El-Sadany, M., (2012) *Sudan: From Conflict to Conflict*, Carnegie Endowment for International Peace, Washington D.C.
- Ouma, S.O., (2005) *Federalism as a Peacemaking Device in Sudan's Interim National Constitution*, University of the Western Cape, South Africa
- Pantazopoulos, P., (1995) *Secessionist Movements: An Analytical Framework*, Honors Theses, Paper 183, Southern Illinois University Carbondale
- Patey, L.A., (2007) State Rules: Oil Companies and Armed Conflict in Sudan, *Third World Quarterly*, **28**, 997 – 1016
- Riegl, M., Dobos, B., (2014) Secession in Post-Modern World: Cases of South Sudan and Somaliland, *Acta Geographica Univeritatis Comenianae*, **58**, 173 - 192
- Sterio, M., (2013) *The Right to Self-Determination Under International Law*, Routledge, New York
- Tir, J., (2005) Keeping the Peace After Secession: Territorial Conflicts Between Rumb and Secessionist States, *The Journal of Conflict Resolution*, **49**, 713 – 741

United Nations Development Program (UNDP) (2012) Geography of Peace: Putting Human Development at the Centre of Peace in Sudan in *Sudan National Human Development Report 2012*

Walter, B.F., (2004) Does Conflict Beget Conflict? Explaining Recurring Civil War, *Journal of Peace Research*, **41**, 371 – 381

Widdatallah, M.A., (2012) Post-Secession Era and the Geopolitical Consequences. The Case of Sudan, *Commission of Political Science and International Affairs*, **7**, 43 – 60

Διαδικτυακοί τόποι/ Ιστοσελίδες

Berghof Foundation for Peace Support, (2006) *Sudan: Conflict Analysis and Options for Systemic Conflict Transformation. A Northern and a Southern View* [online] Διαθέσιμο στη δ/νση <http://www.berghof-foundation.org/en/publications/> [πρόσβαση: 23/1/2017]

Γεωργούλας, Α., (2003) Οι συλλογικές οντότητες του κονστρουκτιβισμού, *Θέσεις*, τεύχος 83 [online] Διαθέσιμο στη δ/νση http://www.theseis.com/index.php?option=com_content&task=view&id=814&Itemid=29 [πρόσβαση: 24/1/2017]

Cilliers, J., Schunemann, J., (2013) *The Future of Intrastate Conflict in Africa: More Violence or Greater Peace?* Institute For Security Studies [online] Διαθέσιμο στη δ/νση <https://issafrica.org/research/papers/the-future-of-intrastate-conflict-in-africa-more-violence-or-greater-peace> [πρόσβαση: 23/1/2017]

De Waal, A., (2013) Sizzling South Sudan. Why Oil is Not the Whole Story, *Foreign Affairs* [online] Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.foreignaffairs.com/articles/sudan/2013-02-07/sizzling-south-sudan> [πρόσβαση: 26/1/2017]

El-Battahani, A., (2006) *A Complex Web: Politics and Conflict in Sudan*, Conciliation Resources [online] Διαθέσιμο στη δ/νση <http://www.c-r.org/accord/sudan/complex-web-politics-and-conflict-sudan> [πρόσβαση: 16/1/2017]

Fahmi, M., (2012) Is Identity the Root Cause of Sudan's Civil Wars? *E- International Relations* [online] Διαθέσιμο στη δ/νση <http://www.e-ir.info/2012/04/09/is-identity-the-root-cause-of-sudans-civil-wars/> [πρόσβαση: 26/1/2017]

Fick, M., (2011) *South Sudan: 5 Key Questions Answered*, The Christian Science Monitor [online] Διαθέσιμο στη δ/νση <http://www.csmonitor.com/World/Africa/2011/0721/South-Sudan-5-key-questions->

[answered/Why-did-the-Republic-of-South-Sudan-secede-from-the-North](#) [πρόσβαση: 24/1/2017]

International Committee of the Red Cross (ICRC) (2012) Internal Conflicts or Other Situations of Violence – What is the Difference for Victims? [online] Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.icrc.org/eng/resources/documents/interview/2012/12-10-niac-non-international-armed-conflict.htm> [πρόσβαση: 19/1/2017]

Khabure, L., (2013) Societies Caught in the Conflict Trap, Africa Portal [online] Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.africaportal.org/dspace/articles/societies-caught-conflict-trap-regional-research-findings-chad-central-african> [πρόσβαση: 18/1/2017]

Khadiagala, G.M., Motsamai, D., (2014) The Political Economy of Intrastate Conflict, Oxford Scholarship Online [online] Διαθέσιμο στη δ/νση <http://www.oxfordscholarship.com/view/10.1093/acprof:oso/9780199671656.001.0001/acprof-9780199671656-chapter-21> [πρόσβαση: 23/1/2017]

Lesch, A.M., (1998) The Sudan – Contested National Identities, Indiana University Press [online] Διαθέσιμο στη δ/νση <http://www.mafhoum.com/press7/211S29.htm> [πρόσβαση: 24/1/2017]

Martel, P., (2011) After Independence What Next for South Sudan? Africa Renewal Online [online] Διαθέσιμο στη δ/νση <http://www.un.org/africarenewal/magazine/august-2011/after-independence-what-next-south-sudan> [πρόσβαση: 26/1/2017]

McKay, A., (2011) The Study of Modern Intrastate War, E- International Relations [online] Διαθέσιμο στη δ/νση <http://www.e-ir.info/2011/02/03/the-study-of-modern-intrastate-war/> [πρόσβαση: 23/1/2017]

Mertz, H.C., (1991) *Sudan: A Country Study*, Library of Congress [online] Διαθέσιμο στη δ/νση <http://countrystudies.us/sudan/> [πρόσβαση: 16/1/2017]

Paglia, P., (2007) *Ethnicity and Tribalism: Are These the Root Causes of the Sudanese Civil Conflicts?* African Economic Analysis [online] Διαθέσιμο στη δ/νση <http://www.africaeconomicanalysis.org/content/economy.html> [πρόσβαση: 25/1/2017]

Tubiana, J., (2013) Sudan and South Sudan Inch Toward War, Foreign Affairs [online] Διαθέσιμο στη δ/νση <https://www.foreignaffairs.com/articles/sudan/2013-10-08/sudan-and-south-sudan-inch-toward-war> [πρόσβαση: 26/1/2017]

Unrepresented Nations and Peoples Organization (UNPO) (2006) Self-determination [online] Διαθέσιμο στη δ/νση <http://www.unpo.org/article/4957> [πρόσβαση: 26/1/2017]

Vale, R.J., (2011) *Is the Sudan Conflict Best Understood in Terms of Race, Religion or Regionalism?* E- International Relations [online] Διαθέσιμο στη δ/νση <http://www.e-ir.info/2011/05/22/is-the-sudan-conflict-best-understood-in-terms-of-race-religion-or-regionalism/> [πρόσβαση: 25/1/2017]

